

Tartu Ülikool
Filosoofia ja semiootika instituut
Semiootika osakond

Hanna-Annika Kuulmets
Linnakorilus inimese ja keskkonna vahelise suhte kujundajana: Tartu Ülejõe, Raadi-
Kruusamäe ja Kvissentali elanike näitel
Magistritöö

Juhendajad: Riin Magnus, PhD
Lona Päll, PhD

Tartu
2026

ANNOTATSIOON

Käesolevas magistritöös uurin linnakorilust kui inimese ja keskkonna vahelise suhte kujundajat Tartu linna Ülejõe, Raadi-Kruusamäe ja Kvissentali piirkondade elanike näitel. Uurimuse fookuses on Tartus avalikel aladel toimuva linnakoriluse tavad, suhtumine linnakorilusse ja sellega seotud hoiakud ning korjatud loodusannid, korjekohad ja korjamise põhjused. Nähtuse uurimiseks esitan kategoriseeritavad andmed kõigepealt tabelina, millele järgneb analüüs. Pehmema info analüüsimiseks kaasan ökossemiootika mõisteid „ökoväli“ ja „võimaldused“. Uurimusest selgus, et linnakoriluse tähendus ja funktsioon on kiires muutumises, erisus tuleb eelkõige välja generatsioonide vahel. Linnast loodusandide korjamise juures ei ole prioriteediks saagi saamine, vaid hoopis olulisem on selle tegevuse kaudu loodud looduskontakt, mida hing kiire ja stressirohke eluviisi juures igatseb.

Märksõnad: linnakorilus, korilus, linnaloodus, ökossemiootika, ökoväli, võimaldused

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS	4
1. UURIMISOBJEKT JA METOODIKA	6
1.1 Uurimisobjekt– ja teema	6
1.2 Metoodika	7
1.3 Linnakoriluse mõistest	10
2. LINNAKORILUSE KAASAEKSED UURIMISSUUNAD	13
3. LINNAKORILUS KUI TÕLGENDUSLIK TEGEVUS	17
3.1 Korilus ökosemiootilise uurimisobjektina	18
3.1.2. Võimaldused ja ökoväljad	22
3.1.3. Indeksiaalsed seosed	23
4. LINNAKORILUS KVISSENTALI, RAADI-KRUUSAMÄE JA ÜLEJÕE LINNAOSADE ELANIKE SEAS: INTERVJUUDE ANALÜÜS JA TÕLGENDUS	24
4.1 Linnakoriluse praktikad	24
4.1.1 Korjatavad taimed ja seemed	28
4.1.2 Koriluse eesmärk	29
4.1.3 Koriluse planeeritus ja korjekohad	30
4.1.4 Koriluse sotsiaalsed aspektid	32
4.2 Linnakorilust piiravad ja soodustavad tegurid	34
4.2.1 Linnalooduse saastatus	35
4.2.2 Huviväärsete taimede olemasolu	37
4.2.3 Ligipääsetavus	38
4.3 DISKUSSIOON	40
KOKKUVÕTE	44
KASUTATUD KIRJANDUS	46
SUMMARY	55

SISSEJUHATUS

Käesoleva magistr töö eesmärk on analüüsida loodusandide korjamist linnas kui omalaadset keskkonnasuhte loomise viisi. Korilus on etümoloogiliselt tähendanud loodusandide korjamist toiduks. Varasematel aegadel oli korilus elatusala, tänapäeval nimetatakse koriluseks ka tavapärasest marjul ja seenel käimist (Eesti Keele Instituudi ühendsõnastik 2025). Aga koriluse funktsioonid ja eesmärgid on tänapäeval sageli muutunud ja ei ole enam vahetult seotud ellujäämisküsimustega. Toidukultuuri edendamisele pühendatud ettevõtte Metsik Toit asutaja, antropoloog ja korilane Liis Tuulberg kirjutas 2019. aastal Mürilehes, et tänapäeval ei ole korilus ellujäämiseks vajalik, vaid hoopis „võimalus mõtestada ümber toidu tähendust ja oma suhet keskkonnaga“ (Tuulberg 2019). Tema sõnul ühendab korilasi üks: soov olla looduse keskel ja koriluse lõputut võimaluste maailma avastada (Tuulberg 2019). Käesolevas töös analüüsingi, millised on tänased koriluse tavad ja arusaamad linnakeskkonnas ning milliseid tähendusi linnaruum nende kaudu omandab.

Korilus ei ole pelgalt tarbimispraktika osa, vaid ka (linna)keskkonnaga suhestumise viis, millel on mitmeid semiootilisi tahke, näiteks kuidas inimesed tajuvad erinevaid linnaruumiga seotud piire (avalik ja era, maa ja linn, kohane ja kohatu), aga ka kuidas loovad ühe tegevuse kaudu suhet konkreetsete paikadega ja linnaruumiga laiemalt. Kuigi ökosemiootikas on pikk keskkonnarepresentatsioonide analüüsimise traditsioon (Maran 2014; Maran ja Tüür 2005, 2016; Soovik 2002; Tüür 2017), on vähem uurijaid, kes on analüüsinud keskkonnaga seotud tegevuste kaudu toimuvat tähendusloomet (nt Sõukand ja Kalle 2010). Minu uurimus linnakorilusest kui tähendussuhete loomise praktikast aitab seda tähendusloome dimensiooni avada.

Viimastel aastatel on Eestis hakatud rohkem tähelepanu pöörama kohaliku toidu kasvatamise võimalustele linnakeskkonnas. Ilmunud on mitmeid selleteemalisi kogumikke, artikleid ja teadustöid (Kangur 2018; Linnalabor 2008, 2025; Mamedova 2015; Pungas jt 2025). Senised uurimused on aga keskendunud eelkõige (kogukonna)aedadele ja aiamaadele ehk keskkondadele, kus toitu kasvatatakse. Linnakeskkondadele, mis otseselt sel otstarbel rajatud ei ole, aga kust on siiski võimalik loodusande korjata, pole Eestis seni eriti tähelepanu

pööratud. Keskendudes Tartu Ülejõe, Raadi-Kruusamäe ja Kvissentali piirkondade elanike koriluspraktikatele, avab käesolev töö linnakoriluse rolli inimese ja teda ümbritseva linnakeskkonna vaheliste suhete loojana. Uurimus põhineb intervjuudel Ülejõe, Raadi-Kruusamäe ja Kvissentali piirkondade elanikega või nendes piirkondades tegutsevate või (hiljuti) tegutsenud inimestega, kes on mingil määral linnast taimsete loodusandide korjamisega kokku puutunud või sel teemal kaasa rääkida soovivad.

Magistritöö on osa Euroopa Komisjoni Horisondi projektist nr 101084220 *Coevolvers*¹, kus osalevad Tartu Ülikooli ökosemiootikud. Magistritöös uuritavate piirkondade valik on otseselt seotud *Coevolvers* projekti piirkondadega, projekti Tartu eluslabor keskendub Raadi-Kruusamäe, Kvissentali ja Ülejõe linnalooduse ja inimeste suhetele. Lisaks on need piirkonnad linnakoriluse uurimise seisukohalt potentsiaalikad, sest nii linnaosad ise kui seal elavate inimeste harjumused on kiires muutumises. Raadi-Kruusamäe, Kvissentali ja Ülejõe on rajoonid, kus on (olnud) mitmeid suuri rohealasid ja mis on olnud puhveralaks linna ja piirnevate looduslike koosluste vahel. Kuid Tartu linna üld- ja detailplaneeringu järgi laienevad hoonestatud alad mitmes kohas (nt Kvissentali luha Kvissentali poolses otsas) ja nendes piirkondades toimub kiire urbaniseerumine loodusalade arvelt. Piirkonda on viimasel ajal mõjutanud ka nt Põhja pst ja Muuseumi tee laiendamine. Koos nimetatud arengutega muutuvad seega ka inimeste linnalooduses viibimise võimalused ja eeldatavasti ka suhe linnakeskkonnaga. Selle uurimusega vaatlen piirkondade liigirikast linnaloodust ja avan sealsete inimeste suhteid linnaloodusega loodusandide korjamise foonil.

---

¹ Projekti koduleht: <https://co-evolvers.eu/>, 09.01.2026.

1. UURIMISOBJEKT JA METOODIKA

Selles peatükis määratlen uurimisobjekti, sõnastan uurimisküsimused ja esitan metoodika, mille kaudu nendele uurimisküsimustele vastan. Lisaks tutvustan „linnakoriluse“ mõiste tausta ja eri tähendusi ning määratlen mõiste selle uurimuse kontekstis.

1.1 Uurimisobjekt– ja teema

Käesolevas magistritöös uurin, kuidas loodusandide korjamine kujundab inimese ja teda ümbritseva linnakeskkonna vahelist suhet. Töö uurimisobjekt on Tartu linna avalikelt aladelt taimsete loodusandide (ja seente) korjamine, sellega seotud seisukohad ja arusaamad ning linnakoriluse kaudu linnakeskkonnaga suhestumine. Uurimistöö aluseks on järgmised uurimisküsimused:

1. Missugused on Tartu avalikus ruumis toimuva linnakoriluse tavad ja kuidas need kujundavad korilase suhet linnakeskkonnaga?
2. Missugune on Raadi-Kruusamäe, Kvissentali ja Ülejõe piirkondade linnakorilusega kokku puutunud elanike suhtumine korilusse ja avalikus ruumis toimuvasse linnakorilusse?
3. Mida, kust kohast ja mis otstarbel Tartu avalikust linnaruumist korjatakse?

Esimese küsimuse all uurin täpsemalt, kuidas linnakorilust harrastatakse: selle tegevuse planeerimine või planeerimatus, ettevalmistus, teadlikkus linnaloodusest ja sellega kaasnevatest võimalikest ohtudest. Teise küsimuse alla kuuluvad nii ruumiteemad kui ka sotsiaalsed aspektid, mis on osaliselt just ruumiga seotud. Selle küsimuse all käsitlen linnakorilust puudutavaid hinnanguid, linnast korjamise sotsiaalset aktsepteeritavust ja erinevaid korilusega seotud piire (eramaa ja avaliku ruumi piiride tajumine, kõlbelise vs kõlbmatu käitumise tajumine, linnas ja metsas korjamise erisused). Kolmanda uurimisküsimuse eesmärk on teada saada, mida, kust kohast ja mis põhjusel analüüsitavate piirkondade elanikud korjavad, see küsimus võimaldab koguda konkreetseid andmeid piirkondade korjekohtade ja praktikate kohta. Need kolm küsimust aitavad avada linlase ja teda ümbritseva keskkonna vahelist suhet, mis tekib linnaloodusest loodusandide korjamise

kaudu. Ühtlasi annavad nende küsimuste vastused esmase ülevaate Tartu linnas loodusandide korjamisest ja selle tegevuse tähtsusest linlaste jaoks.

1.2 Metoodika

Intervjuud olid poolstruktureeritud laadi² ja viisin neid läbi varem koostatud intervjuukava alusel. Peale esialgse intervjuukava koostamist tegin ühe pilootintervjuu. Selle intervjuuga testisin küsimuste arusaadavust ja sobivust, intervjuu struktuuri ja teemade järjestatuse loogilisust. Peale intervjuu toimumist tegin küsitluskavas mõned muudatused, enamik neist puudutas intervjuukava ülesehitust, kuid sõnastasin ka mõned küsimused ümber. Pilootintervjuud käesolevas töös ei kajastata, sest selle eesmärgiks oli küsitluskava testimine ja viisin selle läbi inimesega, kellel ei olnud seoseid uuritava piirkonnaga.

Sihtgrupi intervjuueeritavate seas oli linnakorilust tihti ja väga teadlikult harrastavaid inimesi, kelle puhul märkas, et neil oli kompetentsi ja valmidust vestelda sügavamalt, kui ette antud küsimuste raames. Mõni teine intervjuueeritav oli napisõnalisem ja andis pinnapealsemaid vastuseid. Seetõttu olid minu küsitluskava ja intervjuueerimise metoodika paindlik, küsitluskava sisaldas erinevaid temaatilisi plokkide ja erineva konkreetse astmega küsimusi, mis võimaldasid mul esitada intervjuueeritava vastustest lähtuvaid (lisa)küsimusi ja vestelda nendega sobival tasandil.

Intervjuueeritavate valim sündis kolme erinevat valikumeetodit kasutades: sihipärane valikumeetod, iseselekteerunud valikumeetod ja lumepallivalimi meetod (vt Lepik jt 2014). Esmalt püüdsin valimit moodustada iseselekteerumise meetodil. Intervjuueeritavate leidmiseks postitasin üleskutsed Raadi-Kruusamäe ja Ülejõe piirkonna Facebooki gruppidesse „Tartu Ülejõe inimesed“ ja „Raadi-Kruusamäe“. Kvissentali piirkonna gruppi „Kvissentali kodude Elanikud“ palusin üleskutse postitada grupi administraatoril, sest grupiga olid oodatud liituma üksnes piirkonna elanikud. Kolme üleskutse peale sain kaks kirja inimestelt, kes olid valmis intervjuud andma. Saatsin üleskutse ka projekti *Coevolvers* e-maili listi, mille peale keegi ei reageerinud. Et minuga ühendust võtnud huvilisi oli vähe, pidin kaasama

---

² Käesolevas töös kasutan intervjuutüüpide ja valimite defineerimisel Tartu Ülikooli sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaasi (Lepik jt 2014) kirjeldusi.

sihipärase valikumeetodi ja ise sihtgruppi sobivaid inimesi uurimusse kutsuma. Kirjutasin mitmele magistritöö juhendajate soovitatud inimesele, kes on varasemalt *Coevolversi* projekti tegevustes osalenud, mille peale sain neli osalejat juurde. Lumepallivalimi meetodil ühines uurimusega üks inimene. Ühe osaleja sain uurimusse juurde ka peale 2024. aasta novembris *Coevolversi* projekti raames korraldatud kohalugude õhtut, kus oma lõputööd tutvustasin ja kutsusin inimesi üles huvi korral ühendust võtma. Et minu töö jaoks on oluline info ka selle kohta, miks inimesed korilust pigem ei harrasta ja mis võiks olla linnas teisiti, et inimesed korilusega enam tegeleksid, ei olnud intervjueeritavate valimisel tingimata oluline aktiivselt linnakorilusega tegelemine. Vestlesin ka inimestega, kes on korilusega mingil määral kokku puutunud ja soovisid sel teemal kaasa rääkida. Kolm intervjueeritavat omasid loodus- või keskkonnaalast haridust või töötasid selles valdkonnas, mis tähendab, et nende loodus- või keskkonnaalased teadmised võisid olla erialaspetsiifilised või laiemad kui teistel intervjueeritavatel.

Uurimuse jaoks viisin läbi kaheksa intervjuud, millest kolm olid Raadi-Kruusamäe piirkonna elanikega, kolm Ülejõe piirkonna elanikega ja kaks Kvissentali piirkonna elanikega. Kõik intervjuueritavad olid naised vanuses 30 kuni 70 eluaastat. Uurimuses osalenud inimestega suhtlesin meilitsi või sotsiaalmeediakanalite sõnumites. Intervjuud toimusid avalikes kohvikutes, inimeste töökohtades või Zoomi vahendusel. Kõik intervjueeritavad allkirjastasid informeerimise ja nõusoleku vormi ning andsid loa intervjuu salvestamiseks. Intervjuud olid pikkusega 33 minutit kuni 62 minutit. Intervjuu kestust mõjutas muuhulgas ilmselt ka see, mitmendana intervjuu toimus ja kuivõrd mu intervjuerimise kogemus ja julgus paranesid.

Algaja intervjuerijana järgisin esimese paari intervjuu puhul üsna rangelt küsitluskava. Hilisemate puhul, kui juba ka ise enesekindlam olin, suhtusin küsitluskavasse vabamalt ja lasin vestlusel naturaalsemalt kulgeda, jälgides seejuures, et kõik planeeritud teemad saaks siiski kaetud. Mulle tundus, et vabama vestluse puhul rääkisid inimesed rohkem nendest koriluse või linnaloodusega seotud aspektidest, mille kohta ma otse ei küsinud, kuid mida nad ise oluliseks pidasid. Ka see oli minu hinnangul uurimuse jaoks hea kontekst ja lisainfo. Kui intervjueeritavad kippusid teemast kaugele minema või jäid muudest asjadest rääkima, juhtisin fookuse minu uurimisteamale tagasi. Intervjuuküsimused olid jaotatud kolme plokki:

1. Tutvumine ja taustainfo. Selle küsimusteploki eesmärk oli teada saada, kuidas võib olla inimese päritolu, taust või töö mõjutanud tema teekonda koriluseni või korilusharjumusi, ning mõista, missugused on tema võimalused või piirangud linnas korilusega tegelemisel.

2. Korilustegevus, suhe koriluse ja linnakorilusega. Selle küsimusteploki eesmärk oli teada saada, mida inimene korjab, kust kohast korjab ja miks korjab. Kui inimene linna avalikelt aladelt korjamist pigem ei harrastanud, siis rääkisime sellest, miks ei harrasta ja mis peaks olema teisiti, et harrastaks. Ühtlasi kuulusid sellesse plokki küsimused koriluskaaslaste ja eravalduselt korjamise kohta.

3. Korilane linnaruumis. Selle küsimusteploki eesmärk oli mõista, kuidas mõjutab linnakeskkond korilase ettevalmistust ja käitumist. Ühtlasi küsisin selles plokis korilusega seotud sotsiaalsete aspektide kohta.

Salvetatud intervjuud transkribeerisin Tallinna Tehnikaülikooli keeletehnoloogia laboratooriumi välja töötatud kõnetuvastussüsteemi Tekstiks³ abil. Süsteemi üles laetud intervjuusid hoiustati transkribeerimise ajal Tallinna Tehnikaülikooli hallatavatel serveritel, mis asuvad Eesti territooriumil. Peale transkriptsioone sisaldavate tekstifailide alla laadimist kustutasin helifailid süsteemist, mille tulemusena kustutati need üheskoos seotud tekstiliste transkriptsioonidega serveritest lõplikult⁴. Intervjueeritavate nimed on transkriptsioonides asendatud pseudonüümiga INT+n, kus n tähistab intervjuu järjekorranumbrit. Peale intervjuude transkribeerimist kodeerisin intervjuud lähtuvalt uurimisküsimustest.

Intervjuude kodeerimine aitas neist hiljem kiirelt ja efektiivselt informatsiooni leida. Korjatavad taimed, nende korjamise paik ja eesmärk olid aspektid, millest intervjueeritavad kõige rohkem rääkisid. Ühtlasi on see informatsioon, mille kvantitatiivne lahterdamine ja kategoriseerimine annab hea ülevaate linnakoriluse tavadest ja tendentsidest. Seega koostasid peatükis 4.2, kus räägin linnas toimuvast korilusest lähemalt, sellest infost koondtabeli. Iga korjatud taime või seene kohta on tabelis tulbad asukoha ja korjamise põhjuse jaoks, lisaks tulp selle kohta, mitu inimest selle taime või seene korjamist mainis. Teisi teemasid puudutav info, mida intervjueeritavad jagasid, peegeldas rohkem kogemusi,

---

³ Tekstis.ee kõnetuvastussüsteem (vt Olev ja Alumäe 2024). Süsteemi kasutasin 2025. aasta jaanuaris ja veebruaris. Kättesaadav: <https://tekstiks.ee/>, 21.12.2025.

⁴ Tekstiks.ee teenuse kasutustingimused, jõustunud 23.10.2022. Kättesaadav: <https://tekstiks.ee/terms>, 21.12.2025.

arvamusi ja hoiakuid, mille samuti transkriptsioonides efektiivsemaks leidmiseks konkreetsete värvidega markeerisin. Linnakorilusega seotud hoiakuid, arvamusi ja hinnanguid tabeli kujul esitada ei ole aga otstarbekas ja analüüsin seda informatsiooni edasi ökosemiootika mõistestiku kaudu. Vastavaid teemasid koos näidetega kajastan peatükis 4.

1.3 Linnakoriluse mõistest

Linna avalikelt aladelt taimsete loodusandide korjamist nimetan oma töös „linnakoriluseks“. Google'i otsingumootori tulemuste järgi hakati seda sõna eesti keeles kasutama umbes kaheksa aastat tagasi, kui prügisukeldumise (ingl k. *dumpster diving*) trend tekkis. „Linnakoriluse“ mõistet on veebimaterjalides Google'i otsingumootori järgi kasutatud 2025. aasta septembri seisuga ligi 480 korda. Vanimad veebimaterjalid, milles „linnakorilus“ esineb, on aastast 2017.

Eesti meedias seostub linnakorilus tarbimiskriitiliste alternatiivkultuurinähtustega, nt freeganismiga. Freeganism on liikumine, mille eesmärk on vähendada kapitalismis osalemist, päästa hävitamisele määratud, kuid veel kasutuskõlblikku toitu või muid tarbeesemeid ning vähendada seeläbi prügi teket ja säästa loodust. Suurimad ingliskeelsed freeganismi või prügisukeldumise infot koondavad veebilehed kutsuvad prügikastidest toiduainete päästmist muuhulgas ka mõistega „*urban foraging*“, mis otsetõlkes tähendabki linnakorilust.^{5,6} Seetõttu on Eesti kultuuriruumis ja meediaski „linnakorilus“ käibele läinud „prügisukeldumise“ sünonüümina,^{7,8} kuid räägitakse siiski ka linnakorilusest linnast loodusandide korjamise kontekstis.⁹ Näiteks toimus 2025. aasta novembris Tallinnas juba viiendat aastat linnaaianduse kogemuspäev, kus seekord räägiti nii linnas taimede ja seente kasvatamisest ja ebatraditsiooniliste taimede toiduna tarvitamisest kui ka linnakorilusest linnast loodusandide korjamise tähenduses.

---

⁵ freegan.info 2025. Vaadatud: www.freegan.info/, 19.10.2025.

⁶ The Broke Backpacker 2025. Vaadatud: www.thebrokebackpacker.com, 19.10.2025.

⁷ Vahtre, Mare 2022. Marta Helena uuris prügisukeldumise ohutust. ETAG teadusportaal „Miks.ee“ 15.08.2022. Kättesaadav: <https://miks.ee/opilasele/isikulood/marta-helena/>, 19.10.2025.

⁸ Teinfeldt, Maryliis 2017. Prügisukeldumine?! Prügisukeldumine... Eestis? ERL infokiri Mai 2017 04.05.2017. Kättesaadav: <https://roheline.ee/erl-infokiri/>, 20.10.2025.

⁹ Taskuhääling Avalinn: Karin Luhaääre intervjuu Keskkonna- ja Kommunaalameti õppeaedade projektijuhti Maria Derlöši ja kogukonnaaedade projektijuhi Jaanika Altrajaga. Toidusalud, miks ja mis need on? 03.10.2025. Kättesaadav: <https://open.spotify.com/show/60oCn2TwPZHepiGdNAohEW>, 26.10.2025.

19.06.25 lisas Eesti Keele Instituut „linnakoriluse“ Sõnaveebi ja defineeris seda järgnevalt: „üks keskkonna säästmise ja äraelamise viise, mille puhul otsitakse prügikastidesse visatud kraamist kõlblikke toiduaineid vm asju“ (Sõnaveeb 19.06.25). Lisaks on Sõnaveebis „linnakoriluse“ sünonüümina toodud „prügisukeldumine“. Ajal, mil intervjuusid läbi viisin ja empiirilisem osa minu tööst valmis (oktoober 2024 – veebruar 2025), ei olnud mõiste „linnakorilus“ uusi sõnu tutvustavast portaalist Sõnaveeb ega teistest eestikeelseid sõnu selgitavatest veebiallikatest, nt Eesti keele seletavast sõnaraamatust,¹⁰ leitav. Minu hinnangul sobis „linnakorilus“ hästi iseloomustama ka linna avalikelt aladelt (ja seejuures mitte prügikastidest) loodusandide korjamist – sõna „korilus“ tähendab juba etümoloogiliselt loodusandide korjamist toiduks või ravimiks (Eesti Keele Instituudi ühendsõnastik 2024). Ka intervjuueeritavad tõlgendasid seda sõna avaralt, mis näitab, et mõiste ei ole kultuuris kinnistunud ja on endiselt muutumises. Nendel põhjustel kasutasin ja kasutan seda sõna oma uurimuses linnast loodusandide korjamise kirjeldamiseks.

Mõiste laia ja muutuvat tähendusvälja peegeldasid ka läbiviidud intervjuud. Intervjuude alguses ei defineerinud ma mõisteid „korilus“ ja „linnakorilus“, vaid püüdsin intervjuueeritavate öeldu põhjal mõista, kuidas nemad korilust ja linnakorilust mõtestavad ja tõlgendavad. Paar intervjuueeritavat küsisid täpsustavaid küsimusi selle kohta, mida ma linnakoriluse all silmas pean või püüdsin ise korilust defineerida. Mõned intervjuueeritavad küsisid ka vestluse ajal, kas miski, milles nad kindlad ei olnud, läheb koriluse alla (nt kivide korjamine, prügi üles võtmine). Mõned intervjuueeritavad laiendasid ise koriluse traditsioonilist tähendust ning andsid intervjuu käigus loovaid vastuseid. Näiteks nimetasid intervjuueeritavad loodusest heade kogemuste ammutamist elamuskoriluseks ning looduses piltide tegemist fotokoriluseks.

Üks intervjuueeritav kritiseeris minu sõnakasutust ning pidas „korilust“ veidi vanamoeliseks sõnaks: „Koriluse sõna on niivõrd õudne ausalt öeldes. Jah, sest see korilus tähendab, eks ole, ma olen nõukogude ajal õppinud, see on see ühiskondlik formatsioon, kütid, korilased. Et ma nii primitiivne ei ole. Et siiski saab poest ka asju ostetud.“¹¹ (INT6) Sama intervjuueeritav küsis intervjuu aega meilitsi kokku leppides, mida sõna „linnakorilus“ üldse tähendab, mille peale

---

¹⁰ „Eesti keele seletav sõnaraamat“ 2009. Vaadatud: <https://arhiiv.eki.ee/dict/ekss/>, 28.10.2024.

¹¹ Tsitaadid intervjuudest on esitatud toimetamata kujul.

vastasin talle nii: „Linnakoriluse all pean silmas linnast loodusandide korjamist, minu töö fookuses on taimsed loodusannid (ja seemed). Koriluse eesmärk ei ole fookusgrupis määrav, seni olen vestelnud inimestega, kes korjavad endale toiduks, loomatoiduks, kodu kaunistamiseks ja muudel esteetilistel eesmärkidel, lastele mängimiseks, hariduslikel eesmärkidel, käsitööks ja meisterdamiseks.“ (Hanna-Annika Kuulmetsa kiri INT6-le enne intervjuud, 14.01.2025).

INT1 rääkis muuhulgas ka vahendatud korilusest: nimelt olid tal Raadi-Kruusamäel mesitarud ja mesilased olid need, kes suurema korilustöö ära tegid ja saadustest mee valmistasid. Tema omakorda korjas mesilastelt mett. Ma ei olnud oma uurimusele sellist piirangut seadnud, et linnakorilusega tegelejad peavad kindlasti inimesed olema, seega teoreetiliselt võiks ka seda, et Raadi-Kruusamäe linnaosas elavad mesilased linnarajooni põldudel ja heinamaadel õistaimede nektarit korjasid, linnakoriluseks pidada.

2. LINNAKORILUSE KAASAEKSED UURIMISSUUNAD

Linnakorilust on seni uuritud eri fookuste kaudu. Osa uurimusi keskenduvad linnakoriluse harrastajate identiteedile, juurtele ja sotsiaalsele heaolule. Näiteks on uuritud vene päritolu immigrandide seenekorilust Ameerika Ühendriikides New Yorki linnas (Marquina jt 2022). Selle uurimuse autorid järeldavad, et vene päritolu immigrandid ei korjanud seeni vajadusest toituda ega vajadusest raha teenida, vaid koriluse väärtus seisnes nende jaoks mittemateriaalsetes aspektides. Mitmed uurimuses osalejad kirjeldasid, et seente korjamine on vene traditsioon ja läbi selle praktika tunnevad nad end oma juurtega ühendatuna, lisaks toodi välja emotsionaalset heaolu ja loodussuhte hoidmise tähtsust. On ka leitud, et linnakorilus aitab luua kuuluvuspõhiseid suhteid nii linnakeskkonna, looduskeskkonna kui ka teiste inimestega, mis omakorda tugevdavad kogukonda ja toetavad selle liikmete heaolu (Poe jt 2014). Lähematest riikidest on 2020. aastal kaitstud Rootsis Stockholmi ülikoolis magistritöö, kus uuriti linnast loodusandide korjamist ja selle võimalikke takistusi Rootsis Järva linna rajoonis ja Stockholmi läänis. Selle töö tulemustes leitakse samuti, et linnakorilus pakub seda harrastavatele inimestele erinevaid hüvesid, lisaks töid uurimuses osalejad ka ise välja, et looduses viibimine mõjub neile hästi. Töö autor järeldab, et korilusega kaasnevate mitmete positiivsete aspektide tõttu ei tohiks see olla linnaplaneerimisest ja -poliitikast kõrvale jäetud (Moum Rieser 2020).

Rõhuasetusega linnakorilusega seotud probleemidel on rohealadelt loodusandide korjamist uuritud näiteks Brasiilia linna Recife näitel 2023. aastal. Uurimuses leiti, et linnakoriluse juures vajab enim tähelepanu inimeste teadlikkuse tõstmine korilusega seotud seadusandluse ja taimeliikide ning nende kasutamise, aga ka ohtude, näiteks reostuse, teemal (Guenat jt 2023). Sarnane uurimus viidi 2025. aasta sügisel läbi ka Hiinas Nanjingi linnas, kus 83.5% uurimuses osalejatest eelistas korilusega tegeleda pigem äärelinna metsaparkides ja märgaladel, tuues põhjuseks reostusprobleemid kesklinna piirkonnas (Zhou jt 2025).

Kaasaegse linnakoriluse uurimine seob nähtuse ka linnaplaneerimise ja mitmete kaasaja sotsiaalsete ja keskkonnaprobleemidega. McLain, Hurley, Emery ja Poe avaldasid 2014. aastal artikli, kus nad uurisid metsikute toidutaimede korjamist Ameerika Ühendriikide linnades ning

analüüsisid linnakoriluse rolli linna rohealade planeerimisel ja majandamisel (McLain jt 2014). Autorid kasutasid integreeritud linna poliitilise ökoloogia ja inimese-taime geograafia raamistikku näitamaks, kuidas see sageli tähelepanuta jäetud tegevus võib toetada säästva linna arengu eesmärke. Samuti arutleti, kuidas linnakorilusele ja sellega seotud linnaruumile tähelepanu pööramine aitaks kaasa haljasalade planeerimisele. Traditsiooniliselt on linna haljasalade planeerimisel rõhutatud nende esteetilist, rekreatiivset ja ökoloogilist väärtust, samas on inimeste materiaalsed suhted loodusega, nagu korilus, jäänud varju (McLain jt 2014). Senised linnakorilust puudutavad teadusuuringud on avanud ukse laiemale arusaamale linna haljasalade praktilisest kasutusest, kuid linnakorilus kui korilase ja keskkonna vahelise suhte kujundaja on teaduslikus kirjanduses vähem esil.

Linnakoriluse kohta avaldatud uurimused näitavad, et korilusega tegeletakse nii linna ametlikel avalikel haljasaladel, nt parkides, kui ka muudel linna rohealadel, näiteks jäätmaadel ja hooldamata või võsastunud loodusega kohtades. Eestis korilus ega linnakorilus avalikel aladel keelatud või piiratud ei ole, piirangud on seatud vaid kaitsealuste liikide korjamisele. Samuti ei tohi looduses kahjustada puid ja põõsaid, v.a juhul, kui RMK Kaardirakenduses ei ole öeldud teisiti – näiteks tohib nii jõulukuuse (küll tasu eest) kui ka kaseoksad saunaviha tegemiseks tuua riigimetsast (Riigimetsa Majandamise Keskus 2024). Eramaal tohib samuti marju, seeni, taimi ja mahalangenud oksa korjata, kui maaomanik seda keelanud ei ole. Piiranguks loodusandide korjamisel võib olla ka eramaal viibimise keeld (Kliimaministeerium 2024). Sarnaselt Eestile on ka näiteks Rootsis sätestatud igapäheõigus, mille järgi tohivad inimesed looduses vabalt liikuda ja viibida. Rootsis kuuluvad metsamarjad ja seemned küll maaomanikule, kuid maaomanik ei tohi korjamist keelata, kui tema maale rakendub igapäheõigus (Visit Sweden 2025). Kuigi Rootsi igapäheõigus annab selged juhised selle kohta, mida tohib metsas ja maapiirkondades korjata ja mida mitte, on linnaloodusest korjamist puudutav ebaselgem, sest linna rajatud rohealadelt korjamisele on tihti rakendatud eraldi piirangud (Shackleton jt 2017). Mõnes teises riigis, näiteks USA-s, on korilustegevus märksa rohkem piiratud ja sageli isegi keelatud tegevus, millesse suhtutakse hukkamõistvalt (McLain jt 2014). Mitmed uurimused on leidnud, et linnakorilust tuleks pidada legaalseks ja positiivseks tegevuseks ning et linnakorilus, olles igal pool maailmas levinud praktika, võiks olla tunnustatud, paremini juhitud ja strateegilisemalt toetatud tegevus (McLain jt 2014, Shackleton jt 2017, Schunko ja Brandner 2021).

Korilust on välja pakutud ka kui üht võimalikku tegevust, mille kaudu (taas)luua inimese ja looduse vahelist kontakti. Koriluse mõju linnaloodusele ja linnakorilasele on uurinud näiteks Berliini tehnikaülikooli professorid Leonie K. Fischer ja Ingo Kowarik, kes kirjutasid 2020. aastal avaldatud artiklis linnakeskkonnas metsikult kasvavate söödavate taimede korjamise rollist inimeste ja linnalooduse vahelise suhte loomisel Berliini näitel. Autorite hinnangul on looduskontakti hääbumise vastu võitlemine tänapäeval urbaniseerumise suurimaid väljakutseid ja korilus kui traditsiooniline interaktsioon linna avalikel rohealadel inimese ja looduse vahel on linnaelanike jaoks praktiline viis looduskontakti säilitamiseks (Fischer ja Kowarik 2020). Autorid rõhutavad ka vajadust integreeritud lähenemisviiside järele keskkonnapoliitikas, hariduses ja haljastuses, et toetada linnakorilust jätkusuutliku tegevusena. Samuti leiti, et linnakorilus ei ohusta oluliselt kohalikku bioloogilist mitmekesisust ja et Berliini linnakorilased hindavad koriluspaikadena linna ametlikke haljasalaseid võrdselt muude rohealadega (nt jäätmaad ja võsastunud või hooletusse jäetud kohad) (Fischer ja Kowarik 2020).

Mitmed uuringud näitavad, et kontakt liigirikka looduskeskkonnaga toetab inimese tervist ja heaolu. Loodusliku keskkonna korrelatsiooni inimese emotsionaalse rahuloluga on uurinud näiteks Londoni Majandus- ja Poliitikateaduste Kooli teadlased George MacKerron ja Susana Mourato (2013), kes löid mobiilirakenduse, mis küsis uuringus osalejatelt suvalistel hetkedel nende meeleolu kohta. Küsimustele vastamisel salvestas rakendus ka vastaja geograafilised koordinaadid. Rohkem kui 20 000 osalejat andis kokku üle miljoni vastuse oma meeleolu kohta, mida analüüsid järelaldasid MacKerron ja Mourato, et mida looduslikumas keskkonnas vastajad viibisid, seda õnnelikumana raporteerisid nad end tundvat (MacKerron ja Mourato 2013). 2019. aastal avaldasid Aarhuse Ülikooli teadlased artikli, milles tutvustasid uuringut korrelatsioonist laste vaimse tervise ja vähese looduslikus keskkonnas viibimise vahel (Engemann jt 2019). Uuringust selgus, et mida rohkem lapsed looduskeskkonnas viibisid, seda vähem esines neil käitumishäireid ja probleeme vaimse tervisega. Ka minu uurimuses tulid esile looduskontaktiga seotud heaolu ja (vaimse) tervise teemad.

Eesti teadlastest on korilust ja metsikute taimede kasutamist uurinud etnobotaanilises võtmes ja ökosemiootikat kasutades Renata Sõukand ja Raivo Kalle, kes on avaldanud sel teemal mitmeid artikleid (Sõukand ja Kalle 2010; Sõukand ja Kalle 2012; Sõukand ja Kalle 2022). 2010. aastal ilmus autoritelt artikkel „*Herbal Landscape: The Perception of Landscape*

as a Source of Medicinal Plants“, mis käsitleb ravimtaimede kasutamist ja kasutamisega seotud kultuurilisi ja looduslikke piire. Artiklis tutvustavad autorid ravimtaimemaastiku (ingl k. *herbal landscape*) ideed ja defineerivad seda arusaamana maastikust, mis on tajutav läbi ravimtaimede korjamise praktika. Erinevalt klassikalistest loodusteaduslikest maastike definitsioonidest, mis suures osas baseeruvad keskkonna füüsilistel omadustel, näiteks mullal, kliimal ja loodusgeograafial, kaasab ravimtaimemaastiku mõiste ka inimest, kes nende taimedega suhestub ning neid kultuuri ja oma kogemuste baasil interpreteerib (Sõukand ja Kalle 2010). Ravimtaimemaastiku kontseptsioon tugineb ökosemioloogilisele lähenemisele, millest lähtuvalt tekib tõlgendus ja kogemus keskkonnast inimeste ja ravimtaimede vahelise interaktsiooni kaudu.

3. LINNAKORILUS KUI TÕLGENDUSLIK TEGEVUS

Inimese-looduse suhteid on erinevate nurkade alt analüüsitud pea kõigis humanitaarvaldkondades. Uurimuses toetun peamiselt (öko)semiootika ja vähemal määral antropoloogia uurimisvahenditele, mida selles töös ka kasutan või millele alljärgnevalt viitan. Et korilus ise on juba keskkonnamärkide tõlgendamine, nõuab korilusega tegelemine keskkonna tundmist ja oskust ümbrust märgata. Tim Ingold kirjutas 2000. aastal ilmunud kogumikus sellest, kuidas keskkonnas toimimine juba ise tähendusi loob, tuues seejuures näiteid ka korilusest. Peatükis „*Hunting and Gathering as Ways of Perceiving the Environment*“ kirjutab Ingold, et korilus ei ole pelgalt ellujäämisvahend, vaid ka üks põhilisemaid viise keskkonna tajumiseks ja sellega suhestumiseks (Ingold 2000: 40). Poe, LeCompte, McLain, ja Hurley viisid aastatel 2010–2011 USA-s Seattle’is läbi etnograafilise uurimuse linnakorilusest, milles uurisid muuhulgas ka linnakorilust kui kohaseoseid loovat tegevust. Uurimuse põhjal avaldatud artiklis tõdesid autorid, et linnakorilus mitte ainult ei mängi inimeste jaoks rolli kohaloomes, vaid loob ka teadmisi linnaruumist ja kujundab kontseptsioone loodusest (Poe jt 2014: 910-911).

Geograafid Egle Kaur ja Hannes Palang kirjutasid 2005. aastal, et „Iga nn füüsiline paik hõlmab potentsiaalselt mitut maastikku, millest igaüks toetub selle inimese või grupi määratlusele, kes seal satub olema“ (Kaur ja Palang 2005: 370). Seega ei saa linnakorilusest rääkides eeldada, et ühed ja samad linna rohealad on kõikide linlaste jaoks samasugused või et isegi kui praktilise väärtusega taimi mõnes piirkonnas kasvab, siis neid ka sellisena ära tuntakse ja/või kasutatakse. Uurijad on üha enam hakanud aga tähelepanu juhtima sellele, et inimeste võime loodust märgata ja eristusi teha väheneb. Taimeliikide mittemärkamist, mittetundmist või taimekoosluste nägemist roheline massina on viimastel aastakümnetel hakatud nimetatama taimepimeduseks (ingl k. *plant blindness*). Mõiste pakkusid välja James. H. Wandersee ja Elisabeth E. Schussler 1999. aastal, defineerides seda 21. sajandi inimeste võimetusena näha või märgata taimi end ümbritsevas keskkonnas (Wandersee ja Schussler 1999). 2022. aastal kaitsti Eesti Maaülikoolis lõputöö „Taimepimedus ning taimede märkamine Tartu linnalooduses“ (Kohv 2022). Kohv viis oma uurimise tarbeks tartlaste seas

läbi küsitluse, kus ta palus neil muuhulgas nimetada ka nende kodukohas kasvavaid olulisi looduslikke puid, põõsaid, rohttaimi ning kultuur-, ilu- ja viljapuid ja oma valikut põhjendada. Looduslikke puid ja põõsaid nimetades põhjendasid oma valikut ligi pooled vastajatest puu- või põõsasaaduste kasutamisega toiduks või ravitsemiseks. Looduslike rohttaimede nimetamisel domineeris samuti põhjendusena nende kasutamine rahvameditsiinilistel eesmärkidel. Kultuur-, ilu- ja viljapuid nimetades tõi ligi ¼ vastajatest põhjenduseks nende puude saaduste kasutamise toiduks. (Kohv 2022) Kohvi uurimistulemustest selgus, et tartlased peavad oluliseks oma kodu lähedal asuvaid taimeliike, mida või mille osi korjata saab. Paraku aga ei selgu, kas tema uurimuses osalejad nimetatud taimi ise linnapiirkonnast korjasid või eelistasid seda teha mujal.

3.1 Korilus ökosemiootilise uurimisobjektina

Ökosemiootika, nagu ka ökoloogia, uurib organismide ja nende elukeskkonna vahelisi suhteid. Ökosemiootika keskendub aga nende suhete uurimisel keskkonnas toimuvatele märgiprotsessidele, lisades sellega uurimisobjekti juurde ka tähenduslikkuse tasandi. Minu töös aitab ökosemiootiline perspektiiv avada inimese ja looduse suhteid, sest vaatlen korilust kui tegevust, mis kujundab tähenduslikke suhteid linnaloodusega. Selles peatükis tutvustan ökosemiootilise analüüsi vahendeid ja kuidas neid linnakoriluse uurimisel rakendada saaks. Oma uurimuse jaoks valisin neist välja kaks minu töö fookusega enim haakuvat, mida analüüsis kasutan: võimaldused ja ökoväli.

3.1.1. Ökosemiootilised tegevuskeskused

Eesti ökosemiootikutest on Timo Maran kirjutanud mitmeid tähendusloome kohaseoselisust käsitlevaid töid (Maran 2002; Maran 2014). 2023. aastal kirjutas Maran rakendusliku ökosemiootika kasutusvõimalustest keskkonnaprobleemide uurimisel ja lahendamisel ning inimese ja keskkonna vaheliste suhete analüüsimisel. Artiklis esitab Maran ökosemiootilise analüüsi jaoks kontseptuaalse raamistiku (Tabel 1), kus tutvustab ökosemiootilises sfääris paikevaid kohti ehk tegevuskeskuseid, millel on selgelt eristuv identiteet ja mis toovad kaasa muutusi ja dünaamikat (Maran 2023: 7). Raamistik hõlmab viite tüüpi tegevuskeskuseid. Neist

kolm fundamentaalsemat on 1) keskkonna semiootiline potentsiaal, 2) otsene kommunikatsioon inimeste ja loomade vahel, 3) kultuuritekstide suhestumine keskkonnaga; nende kolme tegevuskeskuse vahel on kaks tegevuskeskust, mis tekivad kolme olemasoleva kokkupuutest: 4) keskkond kui vahendatud kommunikatsiooni kandja ja 5) keskkonna representantsioonid sotsiaalse suhtluse kandjana (Maran 2023). Kuigi Marani eesmärk on selle raamistikuga kaardistada erinevaid ökosemiootika uurimise meetodeid kui tööriistu, püüan järgnevalt selle tegevuskeskuste kategooriaid linnakorilusele rakendada, et positsioneerida linnakorilust uurimisobjektina ökosemiootilisel väljal.

Tabel 1. Ökosemiootiliste tegevuskeskuste tüübid, nende kontaktsoonid ja kontseptuaalsete vahendite paigutus (Maran 2023: 8, inglise keelest tõlkinud H.-A. K.).

Keskkonna semiootiline potentsiaal	Keskkond kui vahendatud kommunikatsiooni kandja	Otsene kommunikatsioon inimeste ja loomade vahel	Keskkonna representantsioonid sotsiaalse suhtluse kandjana	Kultuuritekstide suhestumine keskkonnaga
Tajulised võimaldused	Keskkonna vahendatus	Biotõlge	Semiootiline modelleerimine	Looduskeskkonna asendamine inimmodelleeritud loodusega
Ressursikriteerium	Semiootiline reostus	Omailma üleminek	Tähenduste üleminek	Keskkonna ja keskkonnatekstide dünaamika
Ökoväljad	Semiotsiid	Ökoloogilised koodid	Vastuseis	Representatiivsed, mimeetilised, komplementaarsed ja motivatsioonil põhinevad suhted
Keskkonnamärgid	Semiootiline lubavus			Metsa modelleerimine

Kõik Marani kirjeldatud tegevuskeskused sobivad linnakoriluse eri aspektide uurimiseks, erandiks vaid „otsene kommunikatsioon inimeste ja loomade vahel“, sest liikidevaheline kommunikatsioon ei ole linnakoriluse puhul vähemalt Eesti kontekstis eriti esil. Komplekt meetodeid, mis koonduvad tegevuskeskuse „keskkond vahendatud suhtluse kandjana“ alla, võib linnakoriluse analüüsimiseks sobida näiteks, kui uurida jälgi, mida korilustegevuse käigus

keskkonda jäetakse. Loodust austavad korilased püüavad endast üldiselt mitte jälgi maha jätta, et loodus võimalikult kahjustamata säiliks. Kuid on ka looduse suhtes hooletumaid inimesi, kelle korilustegevusest saavad möödakäijad teada, kui räsitud, murtud, lõhutud taimi näevad. Hoopis olulisem on selle kategooria all mõelda korilust piiravast vahendatud kommunikatsioonist. Linnaruumis on sagedasemad viisid piiravate sõnumite edastamiseks näiteks aedade ehitamine ja siltide „eramaa“ või „sisenemine keelatud“ paigaldamine. Taoliste vahendatud piirangute eesmärk on inimesed teatud valdustest üldse eemale hoida, hoides sellega ära ka võimaliku korilustegevuse. Looduslikke kohti, kus oleks viibimine lubatud, kuid korilustegevus piiratud, on linnaruumis vähe, üks selline koht Tartus on näiteks botaanikaaed. Ehkki linnaloodusega seotud vahendatud kommunikatsioon ei ole minu uurimisfookuse keskmes, selgus intervjuudest, et seesugune kommunikatsioon võib selguse asemel hoopis segadust tekitada; kirjutan sellest lähemalt töö analüüsisosas.

„Keskkonna representatsioon sotsiaalse suhtluse vahendina“ on kategooria, mille all võib mõista näiteks sotsiaalmeedia korilasgrupe. Eriti palju on neid Facebookis ning gruppidel on erinevad funktsioonid. Eestis on seenekorjajad koondunud gruppi „Seenehuvilised“¹², kus jagatakse pilte saagist, palutakse abi seente identifitseerimisel, küsitakse valmistusviiside kohta või uuritakse, kas, kus ja millal seeni kasvab. Rahvusvahelises grupis „*Foraging for Wild Plants, Mushrooms Hedgewitchery Herbs*“¹³ jagatakse rohkem metsa- ja aiasaaduste hoidistamisega seonduvat, kuid tegeletakse ka taimede ja seente identifitseerimisega. Grupi „Isekorjamine“¹⁴ postitustes kutsutakse teisi enda juurde midagi korjama (enamasti õunu ja erinevaid marju) ja pakutakse üle jäänud aiasaadusi või vastupidi – uuritakse, kus oleks võimalik midagi korjata. Minu teadmiste kohaselt konkreetselt linnakorilust puudutavaid sotsiaalmeediagruppe eestlased loonud ei ole.

Kategooria „kultuuritekstide suhe keskkonnaga“ võimaldab samuti linnakorilust analüüsida, ehkki linnakorilusest kõnelemine on Eesti kontekstis uuemapoolne nähtus. Timo Maran kirjutab 2022. aastal, et kultuuritekstide suhe keskkonnaga on kahepoolne. Keskkond

---

¹² Facebooki grupp „Seenehuvilised“: https://www.facebook.com/groups/191575257670128/?locale=et_EE. Vaadatud: 09.01.2026.

¹³ Facebooki grupp „*Foraging for Wild Plants, Mushrooms Hedgewitchery Herbs*“: https://www.facebook.com/groups/438857592430053?locale=et_EE. Vaadatud: 09.01.2026.

¹⁴ Facebooki grupp „Isekorjamine“: https://www.facebook.com/groups/285356542879652?locale=et_EE. Vaadatud: 09.01.2026.

inspireerib kultuuritekste ja kultuuritekstid omakorda kujundavad konkreetsete keskkonnapaikade kasutust. Taolise dünaamika tulemusena tekib keerukas muster keskkonna, teksti, selle autori ja lugejate vastastikumõjude vahel, mis kujundab mh ka teksti funktsioneerimist pärismaailmas. (Maran 2022: 71-74) Linnakorilusega seonduvalt sobivad siia näiteks meediatekstit^{15,16,17} milles hoiatatakse linnaloodusest korjamise eest, viidates, et linna saastunud õhk ja maapind teeb ka linnalooduse saastunuks¹⁸. Sarnaseid hoiatusi leiab ka taime- või seeneliike identifitseerivatest raamatutest. Näiteks manitsevad Irma Järvinen ja Lasse Kosonen 2005. aastal ilmunud raamatus „Parimad söögiseened“ mitme liigi juures neid mitte korjama tiheda liiklusega kohtadest või tööstusrajoonidest (nt. lk 192-193 aasšampinjon ja arušampinjon; lk 195 soomustindik).

Viimastel aastatel on hoiatamise kõrvale tekkinud meedias ka linnalooduse kasutamist ja linnaaiandust propageerivad tekstid,^{19,20,21} mis julgustavad õppima, tundma ja kasutama enda ümber olevat linnakeskkonda. Seejuures saavad palju meediakõla erinevad linnalooduse mitmekesisust toetavad projektid nagu Kureeritud elurikkuse projektid Tartus ja Putukaväil Tallinnas ja populaarsust koguvad linna- ja kogukonnaaiad, mida on Tartu piirkonnas praegu juba 9: Linnupargi aed, Lehe aed, Jaamamõisa aed, Emajõe aed, Tiigiaed, Veeriku aed, Timuti aiamaad, Märja aiamaad, Ilmatsalu aiamaad (Tartu linn 2025).

---

¹⁵ Hanson, Martin 2017. LINNASEENED | Mükoloog: linnast leitud seentest võiks eemale hoida. *Delfi, Oma Maitse* 19.08.2017. Kättesaadav: <https://omamaitse.delfi.ee/artikkel/79215732/linnaseened-mukoloog-linnast-leitud-seentest-voiks-eemale-hoida>, 23.11.2025.

¹⁶ Suurmägi, Kadri 2023. Linnas kasvavatest seentest tuleks seenelisel kaarega mööda käia. *Postimees, Maa Elu* 27.07.2023. <https://maaelu.postimees.ee/7821714/linnas-kasvavatest-seentest-tuleks-seenelisel-kaarega-mooda-kaia>, 23.11.2025.

¹⁷ Liinat, Laura (toim.) 2019. Spetsialist selgitab: kas toiduks tohib tarbida asulas kasvavaid taimi? *Õhtuleht* 28.05.2019. Kättesaadav: <https://www.oh tuleht.ee/tarbija/964672/spetsialist-selgitab-kas-toiduks-tohib-tarbida-asulas-kasvavaid-taimi>, 26.10.2025.

¹⁸ Paarkümmend aastat tagasi olid suurimad reostusallikad tööstuslikud ja sõidukite heitgaasid. Tänapäeval müüakse vaid keskkonnasäästlikku automootorikütust. Plii, mis mootorikütuse põlemisel lendus ja mis mitmeid raskeid terviseprobleeme põhjustas (The United Nations Environment Programme 2021), on aastast 2000 Euroopa Liidus, sh läbirääkimisjärgus olnud Eestis, kasutatavas mootorikütuses keelatud (Directive 98/70/EC of the European Parliament and of the Council 1998). Aastast 2021 ei kasuta pliiütust enam ükski riik maailmas (The United Nations Environment Programme 2021). Õhk on küll puhtam, kuid plii mullas ei lagune ja ettevaatlik hoiak linnalooduse suhtes on püsima jäänud.

¹⁹ Suvel valmiva lodjakoja taga hakkavad kasvama söödavad hekid. — *Tartu Postimees* 14.07.2020. Kättesaadav: <https://tartu.postimees.ee/7017124/suvel-valmiva-lodjakoja-tagahakkavad-kasvama-soodavad-hekid>, 26.11.2025.

²⁰ Tallinn toetab rekordilise summaga 39 uue kogukonna- ja õppeaia loomist. — *Rohegeenius* 06.11.2024. Kättesaadav: <https://rohe.geenius.ee/rubriik/uudis/tallinn-toetab-rekordilise-summaga-39-uuu-kogukonna-ja-oppeaia-loomist/>, 26.11.2025.

²¹ Kägu, Anu; Derlõs, Maria 2019. Söödav koosloomeprotsess linnas. *Sirp* 15.11.2019. Kättesaadav: <https://www.sirp.ee/soodav-koosloomeprotsess-linnas/>, 26.11.2025.

3.1.2. Võimaldused ja ökoväljad

Kuigi linnakorilust on ökosemiootiliselt võimalik kirjeldada Tabelis 1 toodud viiest kategooriast nelja kategooria analüüsivahendite kaudu, sobib minu töös enim selleks esimene kategooria, „keskkonna semiootiline potentsiaal“, sest füüsilise keskkonna tähendused ja nende ära tundmine on linnakoriluse keskmes. Valisin sellest kategooriast omakorda „ökovälja“ ja „võimalduste“ [Marani tabelis „tajulised võimaldused“] kontseptsioonid hilisemaks linnakoriluse analüüsiks.

Ökovälja (*ecofield*) mõiste pakkusid esimest korda välja ökoloogid Almo Farina ja Andrea Belgrano, kes defineerisid seda kui kohta looduses, mille tähendus ja funktsioon on elusolendi poolt tajutavad siis, kui tal selleks parajasti vajadus on (Farina ja Belgrano 2004). Ökovälja analüüsi kasutatakse sagedamini loomade käitumise uurimiseks, näiteks uuritakse liigi pesitsusökovälja, valveökovälja ja paljunemisökovälja, kuid ökoväljaanalüüsi meetodeid saab kasutada ka inimese keskkonnakasutuse uurimisel. Inimese ökoväljad on tihti seotud kultuuri- või sotsiaalsete aspektidega. Nii saab inimeste puhul uurida näiteks religioosset või terapeutilist ökovälja (Farina jt 2005). Minu uurimuses on kõnekaim terapeutiline ökovälja, mida oma töö kontekstis nimetan ka emotsionaalseks ökoväljaks. Linnakorilase ökoväljade analüüsimine aitab hinnata linna rohealade funktsionaalset kasutust, minu töö kontekstis eeskätt rohealadelt loodusandide korjamise mõttes.

Võimalduste (*affordances*) mõistet tutvustas esimest korda James J. Gibson 1979. aastal, defineerides seda kui neid tegutsemisviise, võimalusi või asju, mida keskkond ise selles viibijale pakub (Gibson 2015[1979]: 119). Mõistet on edasi arendatud ja rakendatud eri valdkondades, sealhulgas linnaplaneerimises ja disainis (nt Chong ja Proctor 2020) ning semiootikas (Windsor 2004). Linnakoriluse fundamentaalseim tingimus on, et oleks, mida korjata, seega mõistan selles uurimuses koriluse võimalduste all korilustegevust soodustavate taimede olemasolu ja nende korjevõimaluse ära tundmist. Timo Maran kirjeldab 2023. aasta artiklis lähemalt, et võimalduste analüüsimiseks ei piisa ainult keskkonnamelementide kirjeldamisest, vaid et neid tuleks kõrvutada subjekti maailma ja käitumisega (Maran 2023: 9). See tähendab, et võimaldused on suhtepõhised – ühelt poolt peab keskkond pakkuma ja teiselt poolt peab subjekt aru saama või ära tundma, et keskkond pakub. Nende

kombinatsioonis saabki rääkida võimaldustest. Linnakoriluse puhul tähendab see seda, et võimaldused koriluseks tekivad siis, kui loodusega kontakti astuval inimesel on vastavad teadmised ja oskused loodusest leitud taimede korjamiseks ja kasutamiseks.

Lisaks inimese teadmistele, oskustele ja huvile taimede korjamise ning taimede olemasolu vastu on aga teisalt sama oluline, et tingimused korilustegevuseks oleksid soodsad. Need tingimused hõlmavad näiteks nii ligipääsu korjekohtadele kui ka selle tegevuse sotsiaalset aktsepteeritavust. Kuigi sääraseid sotsiaalseid tingimusi on vahel ka kirjeldatud „võimalduste“ mõistega (nt Fayard ja Weeks 2014), jään selles töös võimalduste kitsama määratluse juurde.

3.1.3. Indeksiaalsed seosed

Eelpool tutvustatud võimalduste äratundmine eeldab keskkonna ja keskkonnamärkide tõlgendamist. Timo Maran kirjutab 2022. aastal, kuidas loodus ja loodustekstide ning kirjandusteoste indeksiaalsus aitab inimesel end ümbritsevat keskkonda tundma ja „nägema“ õppida (Maran 2022: 72). Looduses esinevad taimed võivad vahetult inimese, eriti korilase jaoks indeksi rolli omada, tähistades võimalust sellest piirkonnast midagi head leida. Taolise indeksiaalse tähendusese leidmine tekitab korilases rõõmu ja loob sooja ning tähendusliku seose selle kohaga, olles seega linnakeskkonnaga suhestumise üks aluseid. Samas, nagu peatükis 2 toodud uurimused osutasid, võib taimede korjamine aidata luua sidet ka tähenduslike keskkondadega, kus parasjagu ei viibita või kus viibida pole võimalik, näiteks kodumaastikega immigrantide puhul. Teisalt võivad aga ka näiteks kirjandusteostes esinevad indeksid, nt viited ökosüsteemidele, taimede ja loomade elupaikadele, erinevatele elutingimustele, pöörata inimeste tähelepanu pisiasjadele, mida nad muidu looduses ei märkaks (Maran 2022: 72). Seetõttu on indeksiaalsed tähendusesead loodust või keskkonda käsitlevas kirjanduses ja inimese teadlikkus linnaloodusest omavahel tihedalt seotud.

4. LINNAKORILUS KVISSENTALI, RAADI-KRUUSAMÄE JA ÜLEJÕE LINNAOSADE ELANIKE SEAS: INTERVJUUDE ANALÜÜS JA TÕLGENDUS

Lääneriikide koriluspraktikaid kirjeldavas kirjanduses liigitatakse linnas toidu korjamist peamiselt meelelahutuslikuks või kultuuriliseks tegevuseks, mitte eluliselt vajalikuks tegevuseks. Rekreatiivset korilust harrastatakse peamiselt avalikel aladel, näiteks parkides, avalikes aedades, puiestikes ja muudel haljasaladel (Sardeshpande ja Shackleton 2023: 214). Samas on leitud, et näiteks immigrandid harrastavad korilust ka selleks, et end oma juurtega rohkem ühendatuna tunda, nagu eelnevalt viitasin (Poe jt 2014). Püüdsin intervjuudes samuti uurida korilusega seotud identiteedi ning maakoriluse (või metsakoriluse) *versus* linnakoriluse kohta, ent sel teemal ei osanud intervjuueeritavad eriti kaasa rääkida ega arvamust avaldada, seega ei tõuse teema ka mu töös eraldiseisvana esile. Kui mõni intervjuueeritav midagi sisukat nendel teemal siiski ütles või arvas, lisasin selle informatsiooni mõne teise relevantse teema juurde. Enamik intervjuueeritavatest rääkis muuhulgas ka korilusega seotud emotsionaalsetest ja rekreatiivsetest aspektidest, mida ma esiti töösse ei olnud planeerinud, kuid et see teema intervjuudes esile kerkis, otsustasin selle oma uurimusse lisada. Alljärgnevalt analüüsin Ülejõe, Kvissentali ja Raadi-Kruusamäe piirkondade elanike kirjeldatud linnakoriluspraktikaid.

4.1 Linnakoriluse praktikad

Koostasid intervjuude põhjal tabeli, milles kajastuvad korjatud taimed, taimeosad, taimesaadused ja seemned, korjekohad ning korjamise eesmärk (vt tabel 2). Tabelisse on lisatud korjatud loodusannid nii nagu intervjuueeritavad neid nimetasid, seetõttu ei ole tabelis taksonoomilist korrastatust ja esineb ka ebatäpsemaid ning kõnekeelsemaid väljendeid (nt rohi, hein, ravimtaim). Kui intervjuueeritav kirjeldas, et korjab näiteks ravimtaimi ning seejärel need taimed nimetas, lisasin tabelisse ainult taimeliigid. Kui intervjuueeritav ütles, et korjab ravimtaimi, kuid liike ei täpsustanud, lisasin tabelisse vaid „ravimtaimed“. Samuti ei pruugi kohanimed kattuda ametlike nimedega, sest panin ka neid kirja nii, nagu intervjuueeritavad ütlesid.

Eraldi tabelis on välja toodud need loodusannid, mida intervjueeritav ise ei korja, kuid on näinud, et teised inimesed korjavad (vt tabel 3). Seejuures võivad erinevates tabelites loetletud loodusannid kattuda. Kui tabelites ei ole märgitud korjamise kohta või põhjust, siis ei tulnud see intervjuu käigus välja. Lisaks linna avalikelt loodusaladelt loodusandide korjamisele nimetasid intervjueeritavad veel koduaiast seente ja puuviljade korjamist ning ka näiteks kivide korjamist ja jõemuda kogumist.

Tabel 2. Taimed, taimeosad või seened, mida intervjueeritavad Tartu linnas korjasid või kogusid.

Mida korjati?	Kust korjati?	Miks korjati?	Mitu inimest korjas?
Karulauk	Raadi kant	Toiduks	1
Rohi/rohttaimed	ERMi ja Jänese tänava vahelt	Loomatoiduks	2
Kuusevõrsed	Raadi sõjaväeosa kant	Toiduks	1
Metsmaasikad	Raadi mahajäetud lennuväli, ERMi ja Jänese tänava vahel	Toiduks	2
Nartsissid	Endine Jaamamõisa aiamaade piirkond	Koju silmailuks	1
Tulbid	Endine Jaamamõisa aiamaade piirkond	Koju silmailuks	1
Pärnaõied		Õisi tee jaoks, oksti õitega vaasi silmailuks	2
Lilled	Tühermaa, igalt poolt	Kimbu tegemiseks, koju silmailuks	5
Õunad	Endine Jaamamõisa aiamaade piirkond, ERMi vana park, tänava äärest kastist	Toiduks, mahla tegemiseks	4
Õunapuoksad		Loomatoiduks	1
Marjad	Endine Jaamamõisa aiamaade piirkond	Toiduks	1
Vesimünt	Emajõe äär	Tee tegemiseks	1
Astelpajumarjad	Kandilise järve ümbrus Raadil	Toiduks	1
Ravimtaimed		Ravimiseks, tee tegemiseks	1
Kastanimunad	Igalt poolt, kus silma jääb, Ülejõe park	Lapsega meisterdamiseks, sõrmede vahel	3

		keerutamiseks, endale taskusse ja teistele ka	
Vaarikad	Kvissentali mahajäetud elukohad	Toiduks	1
Tammeoksad		Saunaviha tegemiseks	1
Tammetõrud	Raadi park	Tammetõrukohvi tegemiseks	2
Nõges	Korterimaja tagahoov Tähtveres	Toiduks (nõgesesupp)	1
Malts	Korterimaja tagahoov Tähtveres		1
Võilill ja selle osad	Korterimaja tagahoov Tähtveres, tänavate äärest, Kvissentali kant, ERMi tiigi kallas	Loomatoiduks	3
Põdrakanep	Vaksali kant	Toiduks	1
Kasemahl		Joomiseks	1
Vahtramahl		Joomiseks	1
Ristik	Tartu ratsakooli ja garaažide ala, Hiinalinna garaažide vahelt, jäätmaad, endine Jaamamõisa aiamaade piirkond	Loomatoiduks	1
Mesikas	Tartu ratsakooli ja garaažide ala, Hiinalinna garaažide vahelt, jäätmaad, endine Jaamamõisa aiamaade piirkond	Loomatoiduks	1
Hiirehersed	Tartu ratsakooli ja garaažide ala, Hiinalinna garaažide vahelt, jäätmaad, endine Jaamamõisa aiamaade piirkond	Loomatoiduks	1
Seahersed	Tartu ratsakooli ja garaažide ala, Hiinalinna garaažide vahelt, jäätmaad, endine Jaamamõisa aiamaade piirkond	Loomatoiduks	1
Naat	Tartu ratsakooli ja garaažide ala, Hiinalinna garaažide vahelt, jäätmaad, tänava äärest, endine Jaamamõisa aiamaade piirkond, Kvissentali kant	Loomatoiduks, toiduks	2
Raudrohi	Tartu ratsakooli ja garaažide ala, Hiinalinna garaažide vahelt, jäätmaad, endine Jaamamõisa aiamaade piirkond	Loomatoiduks	1

Paiseleht	Tartu ratsakooli ja garaažide ala, Hiinalinna garaažide vahelt, ratsatalli juurest, juudi oja lähedalt	Loomatoiduks	1
Pajuoksad		Loomatoiduks	1
Arooniamarjad	Endine Jaamamõisa aiamaade piirkond, Raadi piirkond (kunagi), Kvissentali piirkond (kunagi)	Toiduks	2
Pihlakamarjad	Endine Jaamamõisa aiamaade piirkond	Toiduks	1
Mustsõstrapõõsa oksad	Endine Jaamamõisa aiamaade piirkond	Kultiveerimiseks	1
Riisikad	Ermi ja Jänese tänava vahelt	Toiduks	1
Lupiinid	Ermi ja Jänese tänava vahelt, Raadi piirkond	Koju silmailuks	2
Niidetud hein		Loomatoiduks	
Puuoksad	Igalt poolt linnas	Koju silmailuks (vaasi), hariduslikel eesmärkidel õppeasutusse	1
Vereurmarohi		Enese tohterdamiseks	1
(Kreeka?)pähkel	Ülejõe park	Toiduks	1
Salukõdririk		Näksimiseks	1
Kanada kuldvits	Raadi kant	Koju silmailuks	1
Karvase viirpumarjad	Kesklinn (kunagi)	Toiduks	1
Paiseleht	Raadi piirkond (kunagi)		1
Erinevate taimede seemned	Igalt poolt linnas	Taimekasvatuseks	1
Puulehed	Igalt poolt linnas	Koju silmailuks	3
Valge sireli õied	Kvissentali kant	Nohutee tegemiseks	1

Tabel 3. Taimed, taimeosad või taimesaadused, mida intervjueritavad on näinud või kuulnud, et teised inimesed Tartu linnas korjavad või koguvad.

Mida korjati?	Kust korjati?	Mitu inimest mainis?
Kasemahl	Jaamamõisa mahajäetud aiamaad	1
Vahtramahl	Jaamamõisa mahajäetud aiamaad	1

Astelpajumarjad	Kandilise järve ümbrus Raadil	1
Alõtša	Raadi alevik	1
Tammetõrud	Raadi alevik (lapsed korjavad)	1
Pärnaõied		1
Kuusevõrsed ja karulauk	Kvissentali kant, intervjueeritav kutsub teisi oma maja taha korjama	1

4.1.1 Korjatavad taimed ja seened

Enim korjasid intervjueeritavad Tartu linnas rohttaimi. Rohttaimede puhul korjati nii terveid taimi, näiteks naati ja erinevaid õitsvaid taimi kui ka taimeosaid, näiteks võililleõisi ja nõgeselehti. Puude ja põõsaste puhul korjati aga ainult taimeosaid, vilju ja seemneid, näiteks sireliõisi, pärnaõisi, tammetõrusid, arooniamarju ja puulehti. Seeni korjas linnas kaks inimest. Ühel juhul kasvasid seened linna avalikul alal, kuid teisel juhul korjaja kinnistul. Kuivõrd intervjueeritav neid seeni ise oma koduaeda toonud ei olnud, saaks ka seda korilusena käsitleda – taimed ja seened ju inimeste loodud piiridest kinni ei pea ja kasvavad seal, kus parasjagu soodne. Kui kõnealused mürglikud oleksid juhuslikult kasvanud meetri või kaks eemal, oleks nende korjamine teiste liikidega samaväärselt analüüsiv olnud. Aga et minu uurimuse fookuses on linna avalikelt aladelt korjamine, jäävad koduaiast korjatud mürglikud kõrvale, sest eramaa ja avaliku ruumi eristus võib koriluse puhul oluline olla, nagu allpool osutan.

Puuvilju intervjueeritavad Tartu linnast palju ei korjanud, kui siis ainult õunu. Selle põhjus on nende sõnul lihtne: piirkondades, kus nad liiguvad ja tegutsevad, ei kasva neile meelepäraste viljadega puid. Mitu intervjueeritavat ütles, et nad korjaks linnast erinevaid loodusande rohkem kui keskkond seda võimaldaks: „Ja kui nii võttes tõesti Tartus õnneks on ju veel parke, et parkides võiks tõesti olla rohkem nii viljapuid kui marjapõõsaid. Ja miks mitte ka siis neid häid pähkli-põõsaid näiteks.“ (INT1) INT8 nimetas ka konkreetseid rohttaimeliike, mida ta hea meelega linnast korjaks, kui neid linnakeskkonnas oleks: „Jaa, muidugi oleks mõnus, kui oleks, teaks nurmenukke enda kodu lähedal, aga, aga jah, ma tean, kuskil mujal ja sõidan spetsiaalselt ja sinna ei ole ka täiesti metsa all, et autotee, autotee on suhteliselt lähedal, mitte suur maantee, aga siiski väiksem autotee. Et jaa, nurmenukk on näiteks küll. /.../. Ja kindlasti korjaks põdrakanepiga sama, raudrohtu tegelikult ka, korjan maalt, korjaks ka lähemalt, kui teaks-oleks. /.../ ja kummeli samamoodi. Aga jaa, nagu ma ütlesin, ei põlgaks

ära, kui oleks kodu lähedal ka need olemas.“ (INT8) Mitu intervjueeritavat rääkis, et on linnast õunu korjanud või taskusse pistnud, sest siin-seal avalikel aladel neid ikka leidub. Enamik intervjueeritavaid ütles, et võtab tänava äärest kastist õunu hea meelega, mõni pidas ka seda koriluseks. INT8 kirjeldas, et Kvissentali linnaosa elanikud jagavad ka muid vilju peale õunte ja annavad lausa linnaosa meililistis teada, kui kuhugi on kõigile võtmiseks vilju viidud: „Aga kui on aia taha tõstetud õunad näiteks, et mis on iga aastaga järjest, järjest rohkem levinud, siis, siis olen alati tänulik. Ja, ja omal meil linnas õunapuid ei ole, kui oleks, teeks samamoodi, kui oleks, oleks rohkem, pakuks ka möödujatele, aga on meil ka Kvissentalis neid, neid õunu toodud siis avalikule platsile lauale ja on hõigatud ka küla [peab silmas linnaosa – H.-A. K.] listis, et seda on tehtud.“ Ainult INT5 ütles, et tema tänava äärest kastist õunu ei võta, sest tal on endal kodus õunapuud olemas: „Isegi siis, kui on tänava äärde kasti pandud, ma millegipärast ikkagi mõtlen, et ma jätan need teistele.“ H.-A. K. (intervjueriija): „Mis sulle tundub, mis selle taga võiks olla, et sa õunad pigem teistele jätad?“ INT5: „Sest mul on omal maal õunad (naerab). Ja, ja siis noh, see ei ole üldse mitte vastumeelsus sellele, minu meelest on see nii kena komme. Aga, aga kuna mul on endal, siis ma mõtlesin, et las nad jäävad neile, kellel ei ole.“

4.1.2 Koriluse eesmärk

Enim nimetasid intervjueeritavad koriluse eesmärkidest endale toiduks korjamist, koju silmailuks korjamist ja loomatoiduks korjamist. Vähem räägiti ravimtaimede korjamisest tervise turgutamiseks ja taimeosade või seemnete korjamisest kultiveerimise eesmärgil. INT6 kirjeldas, et ta ei korja oma kodu piirkonnast eriti ravimtaimi, sest tema piirkonnas (Raadi-Kruusamäe) on savine ja väheviljakas pinnas ja seetõttu on tema hinnangul seal kasvavad taimed toitainevaesemad ja nende raviomadused nõrgemad. Toiduks korjamine ja tervise turgutamine on ilmselt omavahel mõnevõrra põimunud – värsked ja roheline taimevõrse on lisaks põnevale maitseelamusele ka vitamiinirohke lisand igapäevasele toidule. Mõni intervjueriitav nimetas ka konkreetseid toite, mida korjatud taimedest või taimeosadest teinud on, näiteks nõgesesupp, valge sireli õite tee nohu raviks, pärnaõietee, kuusevõrseid värskesse salatisse või ka niisama näksimiseks. Nagu leiti ka eelpool tutvustatud uuringutes, väljendasid minu intervjueriitavad samuti, et praktiline funktsioon ehk toidu hankimine ei ole koriluse puhul nende jaoks kõige olulisem eesmärk.

Nii koriluse kui ka linnakoriluse olulise funktsioonina tõid intervjuueeritavad välja loodusega suhte loomise ja hoidmise. Korilus ei olnud nende jaoks eesmärk omaette, vaid tegevus, mille käigus loodi loodusega igatsetud kontakt. INT3, kes sel hetkel rääkis küll metsas käimisest, võttis selle mõtte lühidalt kokku nii: „Ja kui ma leian kukeseened, siis see on hästi, ja kui ma ei leia, siis on ka kõik hästi,“ rõhutades, et korilus, olgu siis metsast või linnast, ei ole tema jaoks tegevus, mille eesmärk on saaki saada, vaid tegevus enda elusana tundmiseks. Ka mitu teist intervjuueeritavat leidis, et loodusesse ei ajenda neid minema tühi kõht või eesmärk korvitaiega koju tulla, vaid soov leida rahu ja tasakaal enese sees või enese ümber. Linnast loodusandide korjamine esines kaasuva tegevusena ka mõnel teisel juhul, näiteks kirjeldasid intervjuueeritavad olukordi, kus nad on läinud üksi, lastega, sõpradega või koeraga linnas jalutama ning jalutuskäigu ajal leidnud midagi, mida korjata.

4.1.3 Koriluse planeeritus ja korjekohad

Enamik intervjuueeritavatest, kes linnakorilust harrastasid, tegelesid sellega oma kodukoha piirkonnas. Põhjuseid oli selleks kaks: 1) intervjuueeritavad ei hinnanud oma teadmisi teiste linnaosade taimestiku ja korilusvõimaluste kohta piisavaks, et nendesse korilusega tegelema minna; 2) intervjuueeritavad tegelesid pigem spontaanse korilusega ja igapäevaseid toimetusi tehes ei sattunud eriti teistesse linnaosadesse, seega polnud ka võimalust teistest linnaosadest spontaanselt midagi korjata. Intervjuude käigus uurisin inimestelt linnas toimuva koriluse sihilikkuse ja juhuslikkuse kohta ka eraldi. Kaheksast inimesest kaks arvas, et sihilikku korjet ja juhuslikku korjet on nende jaoks umbes sama palju. Üks intervjuueeritav hindas, et linnakorilus on tema jaoks pigem spontaanne tegevus, üks intervjuueeritav ei planeerinud korilust üldse ette ja üks intervjuueeritav hindas, et enamik tema korilusretkedest on olnud sihilikult ette võetud tegevused. Kolm intervjuueeritavat ei tegelenud linnakorilusega piisavalt suurel määral, et nende käest sellist seisukohta oleks saanud küsida.

INT1, kes tegeles planeeritud ja spontaanse korilusega enam-vähem võrdselt, leidis, et tema jaoks linnakoriluse ja metsakoriluse ettevalmistuses suurt midagi ei erine, sest ta ei valmistu eriti kummakski: „Ja võib-olla tõesti, et kui minna nagu metsa, et siis võtad kaasa joogipudeli. /.../ Ilmselt ma olen väga nagu selline hooletu, aga ma tavaliselt metsa minekuks ka ei valmistu niimoodi, et kummikud ja sääsetõrjevahend ja ma ei tea, mis asjad veel. Ma lähen ikka

suvaliselt, et metsaminek toimub ka eesmärgipäratult /.../. Ja mul on alati nuga kaasas, see olenemata sellest, kas ma olen linnas või metsas.“ INT2 kirjeldas, et metsa minnes valmistub ta koriluseks mõnevõrra rohkem, sest läheb sinna eesmärgiga palju loodusande korjata, kuid linnakorilusel ta suurt saaki ei eelda: „Metsas on saapad on alati kaasas. /.../ Ja võib-olla võtan mingit, mingit suuremat annutit või mingit suuremat korvi või midagi sellist, et linnas ma ei eelda, et ma korjan väga palju asju, et metsas ma eeldan, et kui ma juba lähen, siis ma tahan korjata nii palju kui võimalik.“ (INT2) INT4 arvas samuti, et tema ettevalmistus metsakoriluse ja linnakoriluse puhul ei erine, kuid vestluse käigus tõi ta siiski välja mitu asja, mida metsa minnes teisiti teeb (metsas on korv või ämber kaasas; metsas on vesi ja mõnikord ka kerge eine kaasas; metsa minnes telefoni laetuse taseme kontrollimine ja vajadusel autos laadimine). Intervjuude põhjal võib öelda, et kuigi ettevalmistus oli uurimuses osalejate jaoks suurel määral seotud koriluse planeeritusega, ei ole koriluse planeeritus alati ettevalmistuse eelduseks, näiteks oli INT2 alati koriluseks valmis, kuigi ta korilustegevust tihti ei planeeritud: õue minnes oli tal alati nuga kaasas, isegi kui tal olid väljas viibimiseks teised eesmärgid – kunagi ei teadnud, millal võib leida midagi sellist, mida korjata või koju kaasa võtta tahaks.

Korjekohtadena hindas enamik intervjueritavatest kõrgelt neid kohti, kuhu olid taimed ajaloolistel põhjustel lihtsalt kasvama jäänud. Üks selline koht on näiteks Jaamamõisa mahajäetud aiamaade piirkond, kust ikka veel sinna levima jäänud kultuurtaimi võib leida ja korjata. Teine koht oli Kvissentali piirkonnas asuv mahajäetud arooniakasvandus, mis olevat INT8 teadmiste kohaselt kuulnud kunagi Salvestile. Sealt käisid endale suuri ja mahlaseid kultuurmarju korjamas nii Kvissentali elanikud kui ka teiste linnaosade rahvas. Ka linde olevat nende põõsaste tõttu selles piirkonnas palju olnud. Arooniapõõsad hävitati, kui Kvissentali tee kõrvale uusarendusrajooni loomiseks maapinda kergitati. Samuti rääkis mitu intervjueritavat, et on leidnud mahajäetud elumajade ümbrusest toiduks tarvitamiseks taimi või marju, mis endised elanikud sinna ilmselt kunagi on toonud, kuid nüüd ise levima on hakanud, näiteks vaarikad ja karulauk.

Mõni intervjueritav omas koera, kellega tihti jalutamas käis. INT4 kirjeldas, et kipub koeraga jalutades liikuma kohtades, kuhu ta ilma loomata muidu ei satuks, näiteks jäätmaadel ja võsas. Ta kirjeldas, et käib koeraga kaugemates ja inimtühjemates kohtades selle pärast, et koer saaks vabalt joosta ja kedagi ei segaks: „/.../ ma tahan ka koera lahti lasta, jooksmas. Ja et temal oleks tore, et ta saaks oma energiat kulutada ja omale huvitavates noh, kohtades

toimetada /.../ et siis ma lähengi temaga noh, sellistesse natuke kaugematesse kohtadesse.“ Hiljem nentis INT4, et kuigi looduskogemused on tema jaoks väga olulised, ei oleks tal ilmselt linnaloodusega nii tugevat suhet, kui tal ei oleks koduloomi, kelle hüvanguks ta peab linnalooduses käima. „/.../ tegelikult see kogemus võib-olla ongi kõige olulisem prioriteet, aga seda aitavad mul kuidagi noh, materialiseerida siis need teised prioriteedid, nagu see, et muidu ma, ma kahtlustan, et. Et kui mul ei oleks vajadust koeraga jalutada näiteks või jänesele rohtu korjata, siis ma palju vähem viitsiksin minna seda kogemust otsima, niimoodi jalutades kuskil. Et, et, et see nagu annab mulle selle tõuke.“

Et korjekohtadena loetlesid intervjuueeritavad väga eriilmelisi paiku (nt. park, heinamaa, jäätmaa, kortermaja tagahoov, garaažide ümbrus, tiigi kallas, jõe äär jne), võib järeldada, et Tartu linnalooduses on üksjagu palju võimalusi korilustegevuseks. Küsimus on rohkem selles, kas inimestel on huvi selle vastu, mida keskkond korilasele pakub, ja kui on, siis kas need võimalused leitakse üles ja tuntakse ära. Näiteks Jänese tänava ja Eesti Rahva Muuseumi vahel on heinamaa, mis ühe intervjuueeritava jaoks on liigirikas ala, kust kodujänesele mitmekesise valiku rohttaimi saab. Teise intervjuueeritava jaoks oli seesama heinamaa koriluspaigana väheväärtuslik, sest temal rohusööjaid lemmikloomi ei olnud. Tema korjas sellelt heinamaalt mõnikord vaid lupiine koju vaasi, kui parasjagu hooaeg oli ja ta peale sattus. See kinnitab peatükis 3 toodud väidet, et iga füüsiline paik sisaldab endas mitut erinevat maastikku, sõltuvalt sellest, kes sellel maastikul viibib ja seda tõlgendab (Kaur ja Palang 2005: 370).

4.1.4 Koriluse sotsiaalsed aspektid

Linnakoriluse sotsiaalsetest aspektidest rääkides andsid intervjuueeritavad mitmekülgseid vastuseid. Lisaks enda arusaamade ja käitumise kirjeldamisele rääkis mitu intervjuueeritavat ka sellest, mida nende arvates teised inimesed koriluse suhtes tunnevad või sellest arvavad. INT3 ütles, et tema jaoks pole korilus häbiasi, kuid arvas, et koriluse juures võivad piinlikkust või häbi tunda need inimesed, kelle jaoks on korilus päriselt ära elamiseks vajalik: „Jah, aga noh, see ongi see, et, et mida nad tegid, et, et tõesti, et kui sul oli korilus sellepärast, et ellu jääda või oli sul korilus lihtsalt sellepärast, et see oli mingi noh, nagu muuseas tegevus on ju ja sul oli tegelt kõik okei, siis sul ei ole seda stigmat juures. Et noh, minul ei ole seda korilusel mingit halba asja juures, aga ma ei, ma ei elatu ka sellest.“ (INT3) INT2 rääkis samuti, et ei

häbene korilust ja ostab näiteks ka riideid uhkusega taaskasutuspoodidest, kuigi sissetulek võimaldaks ka uusi osta: „Ma kindlasti ei häbene [korilust – H.-A. K.]. Et jah, mul ei ole sellist tunnet, et see on midagi, mida on vaja häbeneda. /.../ No mina olen IT inimene, mul on hea palk, aga mina hea meelega ostan mingit riided *second hand*'ist või midagi sellist, et mul ei ole midagi sellist.” (INT2)

INT4 tunnistab, et mõnikord mõtleb sellest, mida teised inimesed tema korilustegevusest arvata võivad, kuid korilust ta sellepärast ei varja: „Ee, ma arvan, ma pigem ei varja seda jah. Et võib-olla linnas ma teinekord nagu mõtlen selle peale, et kui ma seal noh, korjan niiviisi, inimesed käivad ümberringi ja siis korjan mingeid rohttaimi või asju, et, et huvitav, mida, et mismoodi see nagu paistab või. /.../ Et ma nagu otse varjanud, ma arvan, ei ole, ei ole. Ma olen nagu mõelnud jah, et, et kas keegi nagu imestab selle üle, et kui ma mingit paiselehti või võililli korjan.” Ainuke intervjueeritav, kes tunnistab linnakorilusega seotud häbitunnet, oli INT5, kel on korilusega pikemaajased kogemused ja kelle kogemust raamistasid tõenäoliselt varasemal ajal kujunenud korilusega seotud normid. Korilusega ja eriti linnakorilusega seotud normid on aastakümnete jooksul palju muutunud ja vesteldes tundus, et intervjueeritav võis oma kogemust kirjeldada varasemate normide pealt. Häbi ja piinlikkuse teema oli INT5 jaoks tugevalt esil, selle tõi ta ise jutuks enne kui üldse sotsiaalsete teemadeni jõudsimise: „Ja tegelikult linnast korjates on mingisugune häbitunne ikkagi ka, et noh, kuidas ma lähen parki rüüstama. /.../ seal veti juures [peab silmas endist veterinaariateaduskonna hoonet Ülejõel – H.-A. K], seal meil oli see oma park, sealt ma võin ju, aga ma ei lähe ju ometi kuskile avalikku parki midagi nisukest tegema. /.../. Linnas võib-olla küll, eks ole, vaatan selja taha, et ja, ja napsan niimoodi. Et, et ka, kui ma seda vereurmarohtugi võtan, no, no kuidas ma lähen teise heki sees seda õngitsema ja, ja vaatavad, et jah, see on küll niisugune, niisugune vaatavad, et imelik väheke.“ Selle põhjal, et INT5 pargist loodusandide korjamist pargi rüüstamiseks nimetab, ise midagi korjates üle öla vaatab ja arvab, et teda vaadataks imelikult, kui ta hekist endale taime „õngitseks“, tundub, et ta ei pea linnast loodusandide korjamist kõlbeliseks käitumiseks.

Ühtset joont või trendi ei tulnud välja intervjuude vastustes küsimusele, mida on intervjueeritav korilusega tegeledes enda või end ümbritseva keskkonna kohta avastanud. INT4 ütles, et on õppinud tundma teda ümbritsevaid liike ja rohealasid ja üht-teist teada saanud ka enda kohta looduslike paikade eelistuse osas. INT5 kirjeldas lustakalt, et külluslikud

korilusvõimalused metsas teevad teda ahneks: „Ahneks lähen. /.../ Jah, mõtled küll, võtan väikese anuma kaasa. Aga noh, tundes ennast, ma juba vaikselt sokutan mõne kilekoti ka kuskile taskusse. Ja vaat see ahnus on kõige-kõige kummalisem, eks ole, et, et, et ma ei taha neid ju pärast sisse teha, kui neid on palju.” INT6 ja INT7 arvasid, et interaktiivsed tegevused linnalooduses ei ole nende suhet linnakeskkonnaga oluliselt mõjutanud. Küll aga väljendasid mõlemad intervjuueeritavad, et neile meeldivad liigirohked rohealad ja nad hindavad linnalooduse elurikkuse projekte. INT8 kirjeldas, et Tartu looduse ilu on see, mis linna talle südamelähedaseks teeb: „Ka loodus pakub nii palju ja see on mulle teinud Tartu armsamaks, et loodus pakub nii palju silmale ja et selleks me tingimata ei, ma ei tea, kas see side tekib sellest korjamisest, pigem sellest, et see ilu on, et see on nagu silmale olemas.”

4.2 Linnakorilust piiravad ja soodustavad tegurid

Intervjuueeritavad tõid oma vastustes esile ka erinevaid linnakorilust piiravaid tegureid. Lisaks intervjuueerisin oma uurimuse jaoks ka selliseid inimesi, kes linna avalikelt aladelt loodusandide korjamist nii vähe harrastasid, et ennast linnakorilaseks ei pidanud. Enim põhjendati seda sellega, et neil on olemas oma aed või maakodu, kus kõik meelepärane ise kasvatatakse, seetõttu ei näinud need inimesed vajadust linnast midagi korjata. Siinkohal märkasin olulist erisust intervjuueeritavate vahel: need, kes rääkisid, et neil pole vajadust linnakorilusega tegelemiseks, rääkisid tegelikult hoopis sellest, et neil puudub vajadus linnast saagi saamiseks. Tegelikult ei olnud linnast saaki vaja saada ka nendel intervjuueeritavatel, kes linnakorilusega siiski tegelesid – neil oli hoopis vaja olla loodusega koos või teiste inimestega (või loomadega) aega veeta ja seda vajadust rahuldati linnakorilust harrastades. Vajaduse süüa ja toituda rahuldasiid nii linnakorilusega tegelevad kui ka mittetegelevad intervjuueeritavad toidupoes käimisega. Näiteks kirjeldas INT6, et tema kodu lähedal Raadi-Kruusamäe piirkonnas kasvab nii tindikuid, šampinjone kui ka austerservikuid, kuid tema neid sealt ei korja – samahästi võiks siis juba samast lähedalt poest toidu tuua. INT3 kirjeldas samuti, et kui koriluse eesmärk oleks ainult toitumine, siis ostaks ta toidu hoopis poest: „/.../ ma ei lähe nagu korjama nagu korjamise pärast, vaid et nagu ma lähen nagu kogema seda loodust ja siis nagu korjan kaasa neid mälestusi ja siis hiljem ma süön seda, näiteks seeni, onju. Süön hiljem neid seeni talvel siin, et mõtlen, oi kui tore oli nagu. /.../ Kui ma tahaks lihtsalt

toitu, siis ma ostaksin mingeid odavaid šampinjone, mind ei huvitaks see.“ (INT3) Enamik intervjueeritavatest käis võimaluse korral ka metsast loodusande korjamas. Mõni intervjueeritav ütles, et ta ei korja linnast, sest ta käib metsas korjamas, mõni teine harrastas korilust nii linnas kui ka metsas. Selliseid juhtumeid ei olnud, kus intervjueeritav ainult linnakorilust oleks harrastanud.

Mitu intervjueeritavat ei hinnanud oma teadmisi piisavaks, et linnaloodusest või ka metsast üht või teist asja korjata. Enim räägiti piisavate teadmiste puudumisest linnaseente kontekstis. Et Eestis kasvab ka väga mürgiseid seeni ja juhtumid seenemürgitustest saavad meedias laia kajastust, kardavad inimesed seente korjamist ilmselt rohkem. Eestis kasvab ka väga mürgiseid taimi, kuid taimemürgituse juhtumeid meedias nii palju ei kajastata. INT6 leidis, et inimesed ei peaks linnamurult üldse seeni korjama, just ohtlikult mürgiseid liike silmas pidades, mis mõnikord ka linnapiirkonnas kasvavad.

4.2.1 Linnalooduse saastatus

Linnakorilust piirava tegurina räägiti kõige rohkem linnataimede ja -seente saastatusest, kuid linnas kasvavate taimede ja seente saastatuse kohta intervjueeritavatel siiski ühtset arvamust ei olnud. INT6 pidas linnalooduses kasvavaid taimi hoopis puhtamaks kui on poelettidel olevad köögi- ja puuviljad: „/.../ Ma ei ole seda meelt väga, sellepärast et ma ei arva seda, et see poetoit oleks nagu puhtam. Et, et see on kindlasti mürgisem /.../.“ (INT6) Mõni intervjueeritav tõi välja otseselt inimeste või koduloomade tekitatud saaste. INT7 leidis, et linnas on elanikke nii palju, et on kordades tõenäolisem, et linnataimedel leidub loomade väljaheiteid, kui metsas kasvavatel taimedel: „/.../ Rääkimata nagu koera pissist ja kakast ja mis võib- metsas võib ka olla nagu rebase oma, aga vaata, mets on nagu suur, ta ei ole nagu nii kontsentreeritud.“ (INT7) INT3, kes omas keskkonnaalast haridust ja selles valdkonnas ka töötas, kirjeldas, et saastet ta eriti ei pelga, kuid väldiks tööstusrajoone ja tiheda liiklusega piirkondi pidevate korjekohtadena: „Nüüd on võib-olla see, et ratastel tuleb mingit plastikut ja mingit kummi /.../. Võib-olla mingi suurte nagu hästi tiheda liiklusega, kus autod, noh, autosid on hästi palju. Võib-olla ma sealt ei korjaks. Või kui on mingi, mingi hull tööstus kõrval, aga noh nüüd on nagu tööstused on ikkagi need filtrid ja värgid on nagu asjad teinud

paremaks, et ma nagu nii palju ei kardaks võib-olla, aga ma võib-olla ei kasutaks seda püsiva korjekohana.“

Mõnes intervjuus kerkis esile ka õhureostuse teema. INT2 seostas õhureostust tiheda liikluse ja heitgaasidega: „Noh, ja kui kusagil, ma ei tea, Puiestee maanteel [peab silmas Puiestee tänavat – H.-A. K] kasvaks mingi õunapuu, mis on nagu linna oma, ehk ei ole eravaldu ja siis ma ei, ikka ei korjaks seda /.../. Noh, see tundub, et see ei ole tervislik selle või nende gaaside pärast ja et kui nagu on liiga selline autotihedusega koht, siis pigem ei korjaks seal muud midagi.“ INT7, kes oli kodu ostes uurinud ka majaümbruse õhukvaliteedi kohta, kodulähedaste korilusvõimaluste puhul õhureostust ei kartnud: „/.../ et kui mind huvitaksid pärnaõied ja ma ei oleks, ma ei oleks takistatud sellest mõttest, et äkki need on saastunud. Et kui noh, no näiteks minu enda maja ees kasvab ka, kasvavad suured pärnad. Ja ma just ka mõtlesin, et seal ei ole see liiklus nagu nii suur, kuigi see Narva maantee ei jää kaugemale /.../ /.../ kui ma oma aiast ju võtaksin rabarbrit, siis miks mitte võtta nagu sealt maja eest nagu siis pärnaõisi.“ (INT7)

INT6 arvas, et inimesed ei julge linnaloodusest midagi võtta, sest hirm narkomaanide kaudu levivate haiguste ees viib igasuguse soovi linnaloodusega sõbruneda: „Aga valusam on see linnades pigem see, et narkomaanid käivad. Et seal on ikkagi, et enamus, kus sa käid, ikkagi väga tihti näed sa kuskil mõnda süstalt maas. Et mida tihedam linn ja mida nagu kehvemal järjel rahvas, seda rohkem on neid. Ja ilmselt see on üks põhjus, miks inimesed ei lähegi sinna, isegi kui praegu meil jäetakse seda elurikkust väga palju /.../.“ (INT6) Kõikide nende näidete põhjal võib öelda, et intervjueeritavate hinnangul on linnaloodus mingil viisil saastunud ja linnakorilasi teeb saaste ettevaatlikuks.

2021. aastal viidi Brasiilias Recife linna elanike seas läbi linna rohealadelt taimede korjamist kaardistav uurimus, mida ka eelnevalt tutvustasin. Selle uurimuse käigus küsiti osalejatelt mh ka korilust takistavate tegurite kohta. 85% linnakorilust mitteharrastavatest osalejatest leidis, et kui oleksid täidetud teatud tingimused, siis oleksid nad rohkem huvitatud linnakoriluse harrastamisest; enim nimetatud tingimused olid saasteohu likvideerimine, prügi koristamine ja koerte ligipääsu piiramine rohealadele (Guenat jt 2023). Saaste ja lemmikloomade väljaheiteid töid ka minu uurimistöö intervjueeritavad välja linnakorilust piiravate teguritena, kuid prügi (va süstlaid) ei mainitud. Et Brasiilia uuringus tugevalt esiletulnud prügi probleem

minu intervjuudes ei kajastunud, ei tundu see ka Tartus koriluse harrastamisel oluliseks takistuseks olevat.

4.2.2 Huviväärsete taimede olemasolu

Linnakorilust piirava tegurina nimetati mitu korda seda, et linnaloodusest pole suurt midagi võtta või linnalooduses ei kasva meelepärased liike: „Ma arvan, et nagu söögitaime puhul mul on, noh, esiteks neid ei ole ju eriti palju kuskil niimoodi. Jaa. Noh, võib-olla mingid sellised, ma praegu näiteks mõtlen just, et kukerpuulehed on ju niisugused hapud või ma ei tea, kuusevõrsed või noh, et mida sa nagu linnast võid saada. Mul ei ole nagu kombeks neid süüa“ (INT7), „Nurmenukk ka Vasula kandist, et linnast väljas, linnas ei. Kui oleks maja taga, muidugi. Peenras on liiga vähe, selle jätan silmailuks.“ (INT8) Ka INT1 kirjeldas, et on linnapiirkonnas šampinjone ja tindikuid näinud küll, kuid ta ei korja neid, sest ei pea neid ahvatlevateks söögiseenteks. Üldiselt olid intervjuueeritavad üksmeelel, et kui Tartu avalikel aladel kasvaks rohkem toidutaimi või söödavate viljadega taimi, siis nad ilmselt neid korjaks ja tarvitaks. Leiti, et rohkem võiks olla viljapuid, pähklipõõsaid ja marjapõõsaid („söödav, elurikas põõsarinne“ (INT3)), kogukonnaaedasid, kohti, kus taimestik kasvab omasoodu, õitsvaid lehtpuid ja ravimtaimi. Ainult üks intervjuueeritav leidis, et ei korjaks ka siis linnapiirkonnast suurt midagi, sest kasvatab kõik meelepärased maal suvekodus ise või korjab metsast.

Lisaks praegu harrastatavale korilusele rääkis mitu intervjuueeritavat igatsevalt ka korilusvõimalustest, mis kunagi olid, aga mida enam ei ole. Näiteks mainiti Kvissentali kandis olnud arooniapõõsaid, mis uusarenduste rajades hävitati, Raadi-Kruusamäel kasvanud paiselehti, mille endistel kasvukohtadel kõrguvad nüüd elumajad ja Uueturu pargis kasvanud karvast viirpuud, mille marju hinnati. Looduslike ja poollooduslike alade kadumisega jääb inimestel avalikku linnaloodusesse minemise või sattumise võimalusi aina vähemaks. Mõned toidutaimed või taimesaadused, mis varasemalt on olnud linlastele kättesaadavad, peab nüüd kaugemalt, sageli autosõidukauguselt korjama või hoopis ostma. See töötab vastu kestliku arengu põhimõtetele, mis on näiteks kirjeldatud ka Tartu linna 2025-2035 aastate arengukavas „keskkonna ja linnaruumi“ all sõnastatud eesmärkides,²² ja toidujulgeolekule.

---

²² Tartu linna arengukava 2025-2035: <https://arengukava.tartu.ee/>, 11.01.2026.

Liigirikkam linnaloodus pakuks inimestele korvitaie kõrval ka teisi hüvesid, näiteks 2007. aastal tutvustati uuringut mille tulemused näitasid, et mida mitmekesisemad ja liigirikkamad on linna haljasalad, seda suurem on nende haljasalade positiivne mõju inimese vaimsele tervisele (Fuller jt 2007). Looduse head mõju inimese tervisele kinnitavad ka mitmed teised uuringud, mida juba eelpool nimetasin. Mitu intervjuueeritavat kirjeldas loodusega kontakti astumise juures oma vaimse tervise toetamist või muid emotsionaalsete seisunditega seotud eesmärke, mis tähendab, et inimeste jaoks on loodusest saadav positiivne mõju väga oluline.

4.2.3 Ligipääsetavus

Enamik intervjuueeritutest näitas üles huvi linnast loodusandide korjamise vastu. Need inimesed, kes olid linnakorilusest huvitatud, kuid seda eriti ei harrastanud, põhjendasid seda ebakindlusega oma teadmiste osas, hirmuga reostuse ees või sellega, et linnas ei kasva selliseid taimi ja puid või põõsaid, mille saaduseid nad korjata sooviksid. Enim tunti puudust marjapõõsastest, aga ka viljapuudest ja ravimtaime omadusega rohttaimedest.

Avalikelt loodusaladelt ja eramaadelt korjamise kohta kõlasid vastakad arvamused. INT1 ja INT4 kirjeldasid, et enamasti eramaale korjama ei kipu, eriti kui tegemist on kellegi koduhoovi või aiaga. Samas arvasid nad, et on võib-olla enese teadmata eramaalt siiski korjanud, sest eramaad on kohati halvasti märgistatud või üldse märgistamata. INT4 ütles, et käib siiski ühel eramaal teadlikult rohttaimi korjamas. Kõnealune eramaa ei ole kuidagi markeeritud, kuulub ühele ettevõttele ja ei ole aktiivses kasutuses. Selle, et tegemist on eramaaga, uuris INT4 ise välja. Kui ta poleks ise seda välja uurinud, võinuks arvata, et tegemist on avaliku alaga. INT7 arvates on linnas asuvad eramaad aga selgelt eristatud ja ta ei korjaks eramaalt ka siis, kui aeda või muud piiri ette ei ole pandud. INT3 rääkis, et korjab mõnikord eramaadelt küll ja leidis, et vähemhooldatud eramaalt on julgem korjata, lisaks mängib tema jaoks rolli ka see, kui uhke piirkonnaga on tegemist: „/.../ kui on mingi selline posh mingisugune uuselamu piirkond või, või kus ongi nagu hästi palju vot selline maniküüritud ja pediküüritud selliseid aedasid ja siis need kirsipuud on kaetud nende võrkudega ja kõik on nagu selline noh, kontroll, nagu räige kontroll, siis ma ei korja. /.../ Sest nagu see ei ole kuidagi selline vaba ja metsik. /.../ Aga kui on nagu selline metsikum, võib-olla mingi vanem piirkond, selline noh, kõik on selline lopsakas ja lokkab. /.../ Et siis nagu ma julgen võtta, isegi, kui on aed.“ (INT3) INT3 kirjeldas

veel, et mõnikord küsib isegi maaomaniku käest korjamiseks luba, eriti kui tegemist on talle tuttava inimesega. Paar teist intervjuueeritavat on seevastu olnud olukorras, kus nende eramaalt korjamiseks luba küsitakse. Mitu intervjuueeritavat kirjeldas, et nad ei võtaks eramaal kasvava puu küljest vilju ka siis, kui selle oksad koos viljadega avalikule alale ulatuksid. Küll aga teadsid needsamad intervjuueeritavad rääkida „seadusest“ [tõenäoliselt Asjaõigusseadus § 149 – H.-A. K], mille järgi kuuluvad taime küljest kukkuvad viljad sellele inimesele, kelle maale need maanduvad.

Eeltoodud näidetest selgub, et inimesed teevad enamasti tõlgenduslikke otsuseid maa avaliku kasutuse kohta, näiteks selle põhjal, kas maa on aia, heki või millegi muuga piiratud või missugune on maal asuvate ehitiste seisukord, kui tegemist on hoonestatud maaga. Info maa ametliku omandivormi kohta ei ole inimestele kättesaadav või ei hakka nad seda kontrollima. Koriluse aktsepteeritavust hinnatakse samuti selle põhjal, kuivõrd hooldatud või „kontrollitud“ loodusega on tegemist. Igal juhul võib öelda, et korilustegevusel on avalike alade ja eramaade ametlike piiride asemel olulisemad tõlgenduslikud piirid. Ametlikud piirid ja tõlgenduslikud piirid võivad mõnikord kattuda, aga kui ei kattu, siis lähtutakse enamasti tõlgenduslikest piiridest.

4.3 DISKUSSIOON

Nagu kirjutas Timo Maran, ei piisa võimaluste analüüsimiseks ainult keskkonnamelementide kirjeldamisest, vaid neid tuleks kõrvutada subjekti maailma ja käitumisega (Maran 2023: 9). See tähendab, et kui kindlas keskkonnas kasvavad korjatavad taimed või seemed ning kui inimene need taimed või seemed ära tunneb ja teadvustab, et neid saab ja võib korjata, saab rääkida korilusvõimaldustest. Intervjueeritute jaoks olid Tartu linna korilusvõimaldused seotud nii ametlike haljasaladega nagu pargid ja puiestikud kui ka mitteformaalsemate keskkondadega nagu jäätmaad, heinamaad või hooletusse jäänud endised elukohad. Ka Emajõe äärset ala mainiti ühe koriluspaigana. Enamik intervjueeritavatest leidis, et kui Tartus oleks rohkem võimalusi loodusandide korjamiseks, siis nad kasutaksid neid võimalusi. Leiti, et linna (aga suurematest sõiduteedest kaugemale) võiks rajada salusid, kus kasvaksid erinevad toidutaimed, marjapõõsad, puud ja kust linnaelanik saaks endale meelepärast korjamas käia.

Korilusvõimaldused võivad avarduda ka siis, kui inimene tegutseb koos teise liigiga või mõtleb teise liigi vajadustele. Sel juhul pööratakse tähelepanu teistsugustele ressurssidele ning ka liigutakse nende otsingutel teistsugustes kohtades. Teise liigiga koos liikudes võivad ka selle liigi teistsugused tajuomadused aidata jõuda koriluspaikadeni ja –ressurssideni, milleni inimene üksi ei jõuaks. Näiteks on koeraomanikel, kes oma lemmiklooma ka mujal kui kõnniteel jalutavad, võimalus leida rohkemaid ja mitmekesisemaid linnaloodusega seotud koriluspaiku. Need ei pruugi alati teelt või kõnniteelt silmaga näha olla, seetõttu on oluline, et ligipääs erinevate taimeliikidega looduskooslustele oleks lihtne ja mugav. Ilmselt ei astu inimesed jalutuskägu ajal kõnniteelt kõrvale, et lähedalasuvasse võssa minna vaatama, mis seal kasvab, eriti kui neil pole looma, keda parasjagu jalutatakse. Kui tee viiks aga võsast mööda või isegi sellest läbi, siis märkaks võsaga seotud võimalusi rohkem liiklejaid. Et intervjueeritavad väljendasid ka ebakindlust taimeliikide ja seeneliikide tundmise osas, võib looduskeskkonna koriluspotentsiaal tegelikult märksa suurem olla, kui loodusharidus seda toetaks. Seejuures pidasid intervjueeritavad oluliseks, et keskkonnaalane haridus, taimede tundmaõppimine ja nende kasutamise õppimine algaks juba lapseas. Üks intervjueeritav arvas, et lasteaedade juures võiks kasvada sõstrapõõsad, kust lapsed ise marju korjaksid ja siis neist koos ka toitu valmistaksid. Tema tutvusringkonnas on lapsi, kelle jaoks on lasteaia

kontekstis looduse ja taimedega kokku puutumine üks väheseid võimalusi üldse loodusega interaktiivselt suhelda ning seda tundma õppida. Seega võiks loodusharidust pidada üheks oluliseks komponendiks korilusvõimalduste kujunemisel ja kujundamisel linnakeskkonnas.

Lisaks võimaldustele, mis olid esmajoonel seotud korjatatavate taimede olemasolu ja nende äratundmisega, osutusid linnakoriluse puhul oluliseks ka mõned sotsiaalsed tegurid. Võimalduste sotsiaalsetest aspektidest on kirjutanud näiteks W. L. Windsor, kelle järgi sõltuvad võimaldused lisaks eelnevalt nimetatule ka sotsiaalsest ja kultuurilisest kontekstist: võimalduste realiseerumiseks peavad need haakuma olemasolevate normide ja tavadega (Windsor 2023). Linnakoriluse kontekstis tähendab see eelkõige korilustegevuse sotsiaalset ja õiguslikku aktsepteeritavust. Näiteks ei olnud linnakorilased mõnel juhul kindlad, kas ja kust korjata tohib (eriti puudutas see kogukonnaaedu, aga ka Kureeritud elurikkuse projekti parke), kust algab eramaa ja kas linnahaljastust üldse koriluseks kasutada tohib. Teiste inimestega suhestumise osas rääkisid intervjueeritavad häbi- ja piinlikkusetundest, mis tundub olevat linnakoriluse puhul tugevamalt esil kui metsakoriluse puhul. Ühtlasi tunti muret selle pärast, et mida teised inimesed mõtleavad või arvata võivad, kui neid linnas korjamas näevad.

Intervjueeritavate seas oli inimesi, kes töötasid looduses või loodusega või kellel on ökoloogia või maateadustega seotud haridus, mille tõttu tundsid nad taimeliike keskmisest inimesest tõenäoliselt paremini. Selle tõttu ei oleks õige „taimepimeduse“ esinemist minu intervjueeritavate näitel üldistavalt hinnata, vaid inimesi tuleks vaadelda eraldi. Küll aga paistis välja joon, et linnakorilusega tegelejate seas nimetasid rohkem konkreetseid taimeliike need intervjueeritavad, kes sagedamini ja võib-olla ka teadlikumalt linnast loodusande korjamas käisid, mis oligi oodatav. Näiteks jänest pidaval intervjueeritaval oli tarvis teada, kus kasvab jänesele sobilikke taimi, et oma looma toita ning seejuures talle mitte mürgiseid taimeliike süüa. Inimesel, kes looduslike taimedega kedagi toitma ei pea, ei ole otsest vajadust rohttaimeliike tunda ja kellegi elu tema pädevusest liike tunda ei sõltu.

Wandersee ja Schussler kirjutasid taimepimedust defineerides, et selle alla kuulub ka inimeste suutmatus näha taimede olulisust nii inimeste jaoks kui ka biosfääris (Wandersee ja Schussler 1999). INT5 kirjeldas, et on ajaga hakanud erinevaid taimeliike, näiteks nõgest, rohkem hindama ja seostab seda muutust vanusega. INT3 arvas, et inimesed võiksid püüda ka

niinimetatud umbrohutaimede väärtust mõista ja leida üles kasutegurid, mida need taimed pakuvad, nii toiduks tarvitamise mõttes kui ka aianduse mõttes (nt takja suured lehed pakuvad väiksema päikesetaluvusega taimele varju). Ka teiste intervjuude põhjal tundus, et minu uurimuses osalejad mõistsid hästi „umbrohutaimede“ olulisust nii koriluse, elurikkuse kui ka taimedevahelise sümbioosi mõttes.

Taimede korjamise kaudu loodavad kontaktid ja suhted loodusega on indeksiaalset laadi — ühe tegevuse ja konkreetsete liikide korjamise kaudu luuakse sidet koosluste ja loodusega tervikuna. Lindude, loomade, putukate käitumise tõlgendamine, taimede tärkamine ja kasvamine, erinevad lõhnad ja helid aitavad luua seda sidet, kogemust ja heaolutunnet, mida ikka ja jälle otsima minnakse. Timo Marani sõnul pakub indeksiaalsus „inimkultuurile võimalust siduda end taas ökosüsteemi semiootilise koega“ (Maran 2022: 71). Mitu intervjuueritud inimest kirjeldas, et käib loodusega kontakti loomas emotsionaalsetel põhjustel. See tähendab, et intervjueeritavad tunnetasid looduskeskkonda emotsionaalse ökoväljana, kuhu minnakse meelerahu otsima. Loodusest meelerahu otsimine võib seejuures olla üldse mitte teadvustatud tegevus, näiteks kirjeldas üks intervjueeritav, et loodusega kontakti loomine on tema jaoks kõige olulisem osa linnalooduse juures, kuigi ta läheb loodusesse tihti mingil teisel, näiteks praktilisemal, põhjusel. Linnalooduse kui materiaalse keskkonna semiootiline potentsiaal ei peitunud seega niivõrd korjatavates taimedes, nende ära tundmises ja korjamises, vaid kogemuses, et ollakse loodusega kontaktis. Korilus on seejuures hõlbus ja praktiline vahend selle kogemuse saamiseks.

Intervjueeritute jaoks oli Tartu linnalooduses mitmeid erinevaid ökovälju ehk kohti, mille tähendust ja funktsiooni tajusid nad siis, kui selleks parajasti vajadus oli (Farina ja Belgrano 2004). Paari intervjueeritava jaoks olid linna rohealad rekreatsiooniökoväljad, kust vastavalt aastaajale sai korjata tammetõrusid, kastanimune, puulehti või lilli. Need tegevused ei olnud samuti saaduste mõttes vajalikuid, vaid toredad viisid näiteks laste või sõpradega aja veetmiseks või ka ise aktiivselt puhkamiseks. Rekreatsiooniökoväljad võivad inimese jaoks tihti muutuda – võib-olla ei olegi ühel aastal rohealal enam seda kastanipuud, mille alt igal aastal lastega kastanimune käidi korjamas ja neist loomakesi meisterdati. Või on kastanipuu alles, aga lapsed kastanitega meisterdamise eest välja kasvanud ja enam kastanimune korjama ei soovi minna. Toitumisökoväli oli aktiivne nende inimeste jaoks, kelle jaoks oli korilustegevuse eesmärk muuhulgas ka saaki saada. Need olid näiteks marjade, seente ja

inimtoiduks tarvitavate taimede korjajad, samuti loomatoiduks korjajad. Toiduga seotud koriluspaigad on üldiselt miski, mida inimene ikka ja jälle külastab, sest soov mingeid kindlaid loodusande kindlast kohast korjata võib olla läbi aastate püsiv, võib-olla isegi traditsiooniline.

KOKKUVÕTE

Käesolevas magistritöös uurisin linnakorilust kui inimese ja linnakeskkonna vahelise suhte kujundajat Tartu Ülejõe, Raadi-Kruusamäe ja Kvissentali piirkondade elanike näitel. Uurimus põhines kaheksal poolstruktureeritud intervjuul, mille eesmärk oli välja selgitada, missugused on Tartu linna avalikel aladel toimuva linnakoriluse tavad, millised on linnakorilusega seotud seisukohad ja hoiakud ning mida, miks ja kust Tartu linnalooduses korjatakse. Nähtuse uurimiseks määratlesin esmalt linnakoriluse kui ökosemiootika uurimisobjekti Timo Marani (2023) ökosemiootilisi tegevuskeskuseid kasutades. Inimeste kogemusi, hinnanguid ja suhtumist analüüsisin edasi „võimalduste“ ja „ökovälja“ mõistete kaudu. Informatsioon korjatud liikide kohta koos korjekohtade ja põhjustega on esitatud tabelina ja põimitud hiljem analüüsi.

Uurimusest selgus, et linnakeskkonnast loodusandide korjamine ei ole tänapäeva inimese jaoks enam viis ära elamiseks ja toime tulemiseks, vaid mitmetähenduslik tegevus, mille eesmärgiks võib olla küll saagi saamine, aga sageli hoopis rekreatsioon või looduskontakti otsimine. Kõige rohkem korjasid intervjuueeritud Tartu avalikelt rohealadelt rohttaimi, aga ka marju, õunu ja mõningaid seeni. Enim korjati endale toiduks, tervise turgutamiseks, esteetilistel eesmärkidel ja loomatoiduks. Linnakorilust piirasid eelkõige hirm ja teadmatus linnalooduse saastatuse osas ning puudulikud teadmised taimeliikide kohta. Ökosemiootiline analüüs näitas, et linnakorilus toimib ühtlasi tähendusloome mehhanismina: linnalooduse korilusvõimaldused ja erinevate ökoväljade hõlmamine korilustegevusse aitavad luua ja hoida sidemeid linnakeskkonnaga, linnaloodusega, lähedastega, lemmikloomadega, iseendaga.

Linnakoriluseks vajalikud tingimused, nagu korjatavate taimeliikide olemasolu ja koriluspaikade kättesaadavus võivad olla siin-seal Tartus juba isetekkeliselt täidetud, kuid korilusvõimaluste nähtavamaks tegemiseks ja linnakoriluse populariseerimiseks saaks nende tingimuste loomist juba linnaplaneerimisel arvesse võtta. Näiteks on Vabaduse puiestiku parki loodud salumetsa liikidega mitmetasandiline kooslus. Selle salu eesmärk on küll linnapargi looduslähedasemaks ja elurikkamaks muutmine, kuid sellega koos võivad tekkida ka linnakoriluseks soodsad tingimused. Samuti on linnakoriluse edendamisel oluline loodushariduslik pool, mida rõhutasid ka informandid. Bioloogiliselt mitmekesised rohealad,

söödavate taimede olemasolu linnas ja varajane loodusharidus aitavad tugevdada sidet inimese ja linnakeskkonna vahel ning toetavad seejuures ka kestlikku arengut.

Ülejõe, Raadi-Kruusamäe ja Kvissentali piirkondade inimeste linnakoriluspraktikaid uurides tuli välja mitu kõnekat teemat või küsimust, mis vääriksid edasi uurimist. Linnaplaneerimise mõttes oleks olulisim uurida, milliseid taimi ka teiste Tartu linnaosade elanikud juba praegu linnast korjavad ja võimaluse korral tulevikus korjata sooviks. Inimeste heaolu ja eluga rahulolu silmas pidades tasuks uurida, mida inimesed tunnetuslikul tasandil linnaloodusest otsivad ja leida soovivad. Eraldi uurimist vajaksid ka inimeste teadmised taimeliikide ja nende võimaliku saastatuse kohta, et kaardistada loodushariduse kitsaskohti koriluse käsitlemisel ja et linnakorilus saaks tulevikus olla väärtustatud ja turvaline tegevus.

KASUTATUD KIRJANDUS

Chong, Isis; Proctor, Robert W. 2020. On the evolution of a radical concept: Affordances according to Gibson and their subsequent use and development. *Perspectives on Psychological Science* 15(1), 117–132.

Coevolvers 2022. Vaadatud: <https://co-evolvers.eu/>, 09.01.2026.

Directive 98/70/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 1998 relating to the quality of petrol and diesel fuels and amending Council Directive 93/12/EEC (28.12.1998). — Official Journal L, 350: 58–68. Vaadatud: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1998/70/2018-12-24/>, 20.09.2025.

Eesti Keele Instituut 2009. *Eesti keele seletav sõnaraamat. „Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu“ 2., täiendatud ja parandatud trükk*. Vaadatud: <https://arhiiv.eki.ee/dict/ekss/index.cgi>, 18.10.2024.

Engemann, Kristine; Pedersen, Carsten B.; Arge, Lars; Tsirogiannis, Constantinos; Mortensen, Preben B.; Svenning, Jens-Christian 2019. Residential green space in childhood is associated with lower risk of psychiatric disorders from adolescence into adulthood. *Proceedings of the National Academy of Sciences U.S.A.* 116(11): 5188–5193. Kättesaadav: <https://www.pnas.org/doi/full/10.1073/pnas.1807504116>, 24.11.2025.

Era of leaded petrol over, eliminating a major threat to human and planetary health (30.08.2021). — *The United Nations Environment Programme*. Kättesaadav: <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/era-leaded-petrol-over-eliminating-major-threat-human-and-planetary>, 20.09.2025.

Facebooki grupp „Foraging for Wild Plants, Mushrooms Hedgewitchery Herbs“: https://www.facebook.com/groups/438857592430053?locale=et_EE.
Vaadatud: 09.01.2026.

Facebooki grupp „Isekorjamine“:

https://www.facebook.com/groups/285356542879652?locale=et_EE.

Vaadatud: 09.01.2026.

Facebooki grupp „Seenehuvilised“:

https://www.facebook.com/groups/191575257670128/?locale=et_EE.

Vaadatud: 09.01.2026.

Farina, Almo 2008. *Principles and Methods in Landscape Ecology: Towards a Science of the Landscape*. Cham: Springer.

Farina, Almo; Belgrano, Andrea 2004. The eco-field: A new paradigm for landscape ecology. *Ecological Restoration* 19: 107–110.

Farina, Almo; Belgrano, Andrea 2006. The Eco-field Hypothesis: Toward a Cognitive Landscape. *Landscape Ecology* 2006: 5–17.

Farina, Almo; Santolini, Riccardo; Pagliaro, Giacomo; Scozzafava, Silvia; Schipani, Ileana 2005. Ecosemiotics: A new field of competence for ecology to overcome the frontier between environmental complexity and human culture in the Mediterranean. *Israel Journal of Plant Sciences* 53(3/4): 167–175.

Fayard, Anne-Laure; Weeks, John 2014. Affordances for practice. *Information and Organization* 24(4): 236-249.

Fischer, Leonie K.; Kowarik, Ingo 2020. Connecting people to biodiversity in cities of tomorrow: Is urban foraging a powerful tool? *Ecological Indicators* 112, 106087.

Kättesaadav: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1470160X20300248?via%3Dihub>, 09.04.2025.

Freegan.info 2025. Vaadatud: www.freegan.info/, 19.10.2025.

Fuller, Richard A.; Irvine, Katherine N.; Devine-Wright, Patrick; Warren, Philip H.; Gaston, Kevin J. 2007. Psychological benefits of greenspace increase with biodiversity. *Biology Letters* 3(4): 390–394. Kättesaadav:

<https://royalsocietypublishing.org/rsbl/article-abstract/3/4/390/608/Psychological-benefits-of-greenspace-increase-with?redirectedFrom=fulltext>, 20.11.2025.

Gibson, James J. 2015[1979]. *The Ecological Approach to Visual Perception*. New York, London: Psychology press.

Glowka, Arthur W.; Melancon, Megan; Wyckoff, Danielle C. 2004. Among The New Words. *American Speech* 79(2): 194–200.

Guenat, Sole`ne; Bailey-Athias, Jonas P; Fischer, Leonie K. 2023. Urban foraging in Brazilian public greenspaces. *Ambio* 52(7): 1248–1261. Kättesaadav: https://www.researchgate.net/publication/369415156_Urban_foraging_in_Brazilian_public_greenspaces, 21.12.2025.

Hanson, Martin 2017. LINNASEENED | Mükoloog: linnast leitud seentest võiks eemale hoida. *Delfi, Oma Maitse* 19.08.2017. Kättesaadav: <https://omamaitse.delfi.ee/artikkel/79215732/linnaseened-mukoloog-linnast-leitud-seentest-voiks-eemale-hoida>, 23.11.2025.

Hanson, Martin 2023. Linnakorilusega tuleb olla ettevaatlik: kas üldse korjata linnas seeni ja kust võib pista suhu mõne marja? *Delfi, Roheportaal* 07.09.2023. Kättesaadav: <https://roheportaal.delfi.ee/artikkel/120229045/linnakorilusega-tuleb-olla-ettevaatlik-kas-uldse-korjata-linnas-seeni-ja-kust-voib-pista-suhu-mone-marja>, 26.10.2025.

Ingold, Tim 2000. *The Perception of the Environment: Essays on Livelihood, Dwelling and Skill*. London, New York: Routledge.

Jaanid lähenevad: saunaviht too riigimetsast! (11.06.2024). — Riigimetsa Majandamise Keskus. Vaadatud: <https://rmk.ee/uudised/uudis/jaanid-lahenevad-saunaviht-too-riigimetsast/>, 27.12.2025.

Järvinen, Irma; Kosonen, Lasse 2005. *Parimad söögiseened*. — Monika Pais (tõlk.). Tallinn: Sinisukk.

- Kangur, Liis 2018. *Linnaaiandus kui sotsiaalne praktika: Tartu noorte näitel*. [Magistritöö]. Tartu: Eesti Maaülikooli Põllumajandus- ja keskkonnainstituut.
- Kaur, Egle; Palang, Hannes 2005. Inimmõjuga maastikest. — Maran, Timo; Tüür, Kadri (toim.). *Eesti looduskultuur*. Tartu: Trükikoda Bookmill, 363–378.
- Kohv, Andres 2022. *Taimepimedus ning taimede märkamine Tartu linnalooduses*. [Magistritöö]. Tartu: Eesti Maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituut.
- Kägu, Anu; Derlõs, Maria 2019. Söödav koosloomeprotsess linnas. *Sirp* 15.11.2019. Kättesaadav: <https://www.sirp.ee/soodav-koosloomeprotsess-linnas/>, 26.11.2025.
- Lepik, Krista; Harro-Loit, Halliki; Kello, Katrin; Linno, Merle; Selg, Marju; Strömpl, Judit 2014. Intervjuu. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Kättesaadav: <https://samm.ut.ee/intervjuu/>.
- Liikumine looduses ja igaüheõigus (12.03.2024). — Kliimaministerium (koost.). *Riigiportaal Eesti.ee*. Kättesaadav: <https://www.eesti.ee/eraisik/et/artikkel/eluase-ja-keskkond/looduskaitse/liikumine-looduses-ja-igaeuehoigus>, 14.04.2025.
- Liinat, Laura (toim.) 2019. Spetsialist selgitab: kas toiduks tohib tarbida asulas kasvavaid taimi? *Õhtuleht* 28.05.2019. Kättesaadav: <https://www.oh tuleht.ee/tarbija/964672/spetsialist-selgitab-kas-toiduks-tohib-tarbida-asulas-kasvavaid-taimi>, 26.10.2025.
- Linnakorilus (19.06.2025). — Sõnaveeb. Vaadatud: <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/linnakorilus/1/est>, 17.10.2025.
- Linnalabor 2009. *Söödav linn. 1: ülevaade Linnalabori 2008. aasta katuseaianduse katsetest ning linnas toidu kasvatamise perspektiividest*. — Tint, Sander (koost.). Tallinn: MTÜ Linnalabor.
- Linnalabor 2025. *Söödav linn. 2: 15 aastat Eesti linnaaianduse arengut*. — Kopra, Henri; Toom, Iiris Tähti; Derlõš, Maria; Küünal, Anton (toim.). Tallinn: MTÜ Linnalabor.

- MackKerron, George; Mourato, Susana 2013. Happiness is greater in natural environments. *Global Environmental Change* 23: 992–1000.
- Mamedova, Nurana 2015. *Tartu ühisaedade sotsiaalseid, maakasutuslikke ja aianduslikke aspekte*. [Magistritöö]. Tartu: Eesti Maaülikooli Põllumajandus- ja keskkonnainstituut.
- Maran, Timo 2002. Ecosemiotic basis of locality. — Sarapik, Virve; Tüür, Kadri; Laanemets, Mari (toim.). *Koht ja paik II. Space and Location II*. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia Kirjastus, 66–80.
- Maran, Timo 2014. Biosemiotic criticism: modelling the environment in literature. *Green Letters: Studies in Ecocriticism*, 18(3): 297–311. Kättesaadav: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14688417.2014.901898#d1e116>, 10.12.2025.
- Maran, Timo 2014. Place and Sign. Locality as a Foundational Concept for Ecosemiotics. — Siewers, Alfred K. (toim.). *Re-Imagining Nature: Environmental Humanities and Ecosemiotics*, 79–89. Lewisburg: Bucknell University Press.
- Maran, Timo 2022. *Ökosemiotika. Märgiuuringud ja ökoloogiline muutus*. — tõlk. Puhang, Ehte. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Maran, Timo 2023. Applied Ecosemiotics: Ontological Basis and Conceptual Models. — Copley, Paul; Olteanu, Alin (toim.). *Semiotics and its Masters II*. Berlin: Mouton De Gruyter.
- Maran, Timo; Tüür, Kadri 2016. From birds and trees to texts: An ecosemiotic look at Estonian nature writing. — Parham, John; Westling, Louise (toim.). *A Global History of Literature and the Environment*. Cambridge: Cambridge University Press, 286–300.
- Marquina, Tatiana; Emery, Marla; Hurley, Patrick; Gould, Rachelle K. 2022. The ‘quiet hunt’: the significance of mushroom foraging among Russian-speaking immigrants in New York City. *Ecosystems and People* 18(1): 226–240.

- McLain, Rebecca J.; Hurley, Patrick T.; Emery, Marla R.; Poe, Melissa R. 2014. Gathering “wild” food in the city: rethinking the role of foraging in urban ecosystem planning and management. *Local Environment* 19(2): 220–240.
- Moum Rieser, Anja 2020. *Exploring the phenomena “foraging” in urban green spaces: Examples from Järva City District and Stockholm County*. [Magistritöö]. Stockholm: Stockholm University: Stockholm Resilience Centre.
- Olev, Aivo; Alumäe, Tanel 2024. Open source platform for Estonian speech transcription. *Language Resources and Evaluation*, 1–18.
- Poe, Melissa R.; LeCompte, J.; McLain, Rebecca J.; Hurley, Patrick T. 2014. Urban foraging and the relational ecologies of belonging. *Social & Cultural Geography* 15(8), 901-919.
- Pungas, Lilian; Mildeberg, Saara; Samuel, Annela 2025. Building bridges between urban food activism and quiet Food Self-Provisioning practices: lessons from transdisciplinary participatory action research interventions in Eastern Estonia. *Environmental Sociology* 11(4): 451–464. Kättesaadav: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23251042.2025.2518946?src=,> 10.12.2025.
- Raudsepp, Maaris 2005. Eestlaste loodusesuhe keskkonnapsühholoogia vaatenurgast. – Maran, Timo; Tüür, Kadri (toim.). *Eesti looduskultuur*. Tartu: Trükikoda Bookmill, 379–420.
- Sardeshpande, Mallika; Shackleton, Charlie M. 2023. Fruits of the city: The nature, nurture and future of urban foraging. *People and Nature* 5(1): 213-227.
- Schunko, Christoph; Brandner, Anjoulie 2022. Urban nature at the fingertips: Investigating wild food foraging to enable nature interactions of urban dwellers. *Ambio* 51(5): 1168-1178.

- Shackleton, Charlie M.; Hurley, Patrick T.; Dahlberg, Annika C.; Emery, Marla R.; Nagendra, Harini 2017. Urban Foraging: A Ubiquitous Human Practice Overlooked by Urban Planners, Policy, and Research. *Sustainability* 9(10): 1884.
- Soovik, Ene-Reet 2002. To Be a Landscape': Some Aspects of Landscape Representation in Paul-Erik Rummo's Poetry. — Sarapik, Virve; Tüür, Kadri; Laanemets, Mari (toim.). *Koht ja paik II. Space and Location II*. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia Kirjastus, 499–510.
- Suurmägi, Kadri 2023. Linnas kasvavatest seentest tuleks seenelisel kaarega mööda käia. *Postimees, Maa Elu* 27.07.2023. <https://maaelu.postimees.ee/7821714/linnas-kasvavatest-seentest-tuleks-seenelisel-kaarega-mooda-kaia>, 23.11.2025.
- Suvel valmiva lodjakoja taga hakkavad kasvama söödavad hekid. — *Tartu Postimees* 14.07.2020. Kättesaadav: <https://tartu.postimees.ee/7017124/suvel-valmiva-lodjakoja-tag-a-hakkavad-kasvama-soodavad-hekid>, 26.11.2025.
- Svizzero, Serge 2016. Foraging Wild Resources: Evolving Goals of an Ubiquitous Human Behavior. *Anthropology News* 04(01).
- Sõukand, Renata; Kalle, Raivo 2010. Herbal Landscape: The Perception Of Landscape As A Source Of Medicinal Plants. *Trames Journal of the Humanities and Social Sciences* 1464(3): 207–226.
- Sõukand, Renata; Kalle, Raivo 2012. Historical ethnobotanical review of wild edible plants of Estonia (1770s–1960s). *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 81(4): 271–281.
- Sõukand, Renata; Kalle, Raivo 2022. The Appeal of Ethnobotanical Folklore Records: Medicinal Plant Use in Setomaa, Räpina and Vastseliina Parishes, Estonia (1888–1996). *Plants* 11(20), 2698. Kättesaadav: <https://www.mdpi.com/2223-7747/11/20/2698>, 27.12.2025.
- Zhou, Xiang; Wang, Nan; Shi, Jiaying; Henser, Michael U. 2025. Urban foraging behavior in public green spaces: a case study of Nanjing's central urban area. *Human Social*

Sciences and Communications 12, 1847. Kättesaadav:

<https://www.nature.com/articles/s41599-025-05448-w>, 06.01.2025.

Tallinn toetab rekordilise summaga 39 uue kogukonna- ja õppeaia loomist. — *Rohegeenius*

06.11.2024. Kättesaadav: <https://rohe.geenius.ee/rubriik/uudis/tallinn-toetab-rekordilise-summaga-39-uue-kogukonna-ja-oppeaia-loomist/>, 26.11.2025.

Tartu linna arengukava 2025-2035 (s.a). — Tartu Linnavalitsus. Vaadatud:

<https://arengukava.tartu.ee/>, 11.01.2026.

Tartu linna- ja kogukonnaaiad (04.06.2025). — Tartu linn. Vaadatud:

<https://tartu.ee/et/tartu-linna-ja-kogukonnaaiad>, 20.09.2025.

Teinfeldt, Maryliis 2017. Prügisukeldumine?! Prügisukeldumine... Eestis? *ERL infokiri*

04.05.2017. Kättesaadav: <https://roheline.ee/erl-infokiri/>, 20.10.2025.

The Broke Backpacker 2025. Vaadatud: www.thebrokebackpacker.com, 19.10.2025.

The Right of Public Access – Swedish freedom to roam (10.06.2025). — Visit Sweden.

Vaadatud: <https://visitsweden.com/what-to-do/nature-outdoors/nature/sustainable-and-rural-tourism/the-right-of-public-access/>, 18.12.2025.

Toidusalud, miks ja mis need on? (03.10.2025). — Taskuhäälning Avalinn: Karin Luhaääre

intervjuu Keskkonna- ja Kommunaalameti õppeadade projektijuhti Maria Derlöši ja kogukonnaadade projektijuhi Jaanika Altrajaga. Kuulatud:

<https://open.spotify.com/show/60oCn2TwPZHepiGdNAohEW>, 26.10.2025.

Tuulberg, Liis 2019. Sissevaade nüüdisaegsesse koriluspraktikasse. *Müürileht* 89: 22-23.

Tüür, Kadri 2017. *Semiotics of nature representations: on the example of nature writing*.

[Doktoritöö]. Tartu Ülikooli Filosoofia ja semiootika instituut, semiootika osakond.

Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Vahtre, Mare 2022. Marta Helena uuris prügisukeldumise ohutust. *ETAG teadusportaal* „Miks.ee“ 15.08.2022. Kättesaadav: <https://miks.ee/opilasele/isikulood/marta-helena/>, 19.10.2025.

Wandersee, James H.; Schussler, Elisabeth E. (1999). Preventing plant blindness. *The American Biology Teacher* 61: 82, 84, 86.

Windsor, W. Luke 2004. An ecological approach to semiotics. *Journal for the theory of social behaviour* 34(2), 179-198.

SUMMARY

Urban foraging as a shaper of the human-environment relationship: the case of residents of Tartu's Ülejõe, Raadi-Kruusamäe and Kvissentali districts

This Master's thesis explores urban foraging as an activity that shapes the relationship between humans and the urban environment, using the example of residents of the Ülejõe, Raadi-Kruusamäe and Kvissentali districts in Tartu. The study is based on eight semi-structured interviews aimed at identifying what is foraged in the public urban greenspaces, why people engage in this activity, what are the attitudes and opinions associated with it and which factors restrict it. To investigate this phenomenon, I first defined urban foraging as an object of ecosemiotic research, using Timo Maran's (2023) ecosemiotic activity centres. The experiences, opinions and attitudes of the interviewed people were further analysed through the concepts of "affordances" and "ecofield". Information about species collected, along with foraging locations and reasons, is presented in a table and later integrated into the analysis.

The study shows that foraging is no longer a means of survival, but an ambiguous activity driven by purposes ranging from food acquisition to recreation or seeking contact with nature. Interviewees primarily collect herbs, but also berries, apples and occasionally mushrooms from Tartu's public greenspaces, with motivations including food, health improvement, aesthetic enjoyment and pet feed. Urban foraging was primarily limited by concerns regarding pollution and lack of knowledge about plants. Ecosemiotic analysis shows that urban foraging functions as a mechanism for meaning-making: the affordances of urban greenspaces and incorporation of different ecofields into foraging activities help create and maintain connections with the urban environment, urban nature, loved ones, pets and oneself.

The conditions necessary for urban foraging, such as the existence of desired plant species and the availability of harvesting sites, may already be spontaneously met in Tartu. However, to make the foraging opportunities more visible and to popularize urban foraging, the

creation of these conditions could already be considered in urban planning. For example, a multi-layered habitat Urban Grove has been created on the Freedom Boulevard Park, featuring woodland species. While the aim of this grove is to make the park more biodiverse and nature-friendly, it may also create favourable conditions for urban foraging. Additionally, nature-related education is also considered important by the interviewees as crucial for promoting urban foraging. Biologically diverse greenspaces, the presence of edible plants and early nature literacy can strengthen the human-nature connection and support sustainable development.

Exploring urban foraging practices of residents in Ülejõe, Raadi-Kruusamäe and Kvissentali districts revealed several noteworthy themes and questions that could be researched further. From an urban planning perspective, the most important would be to investigate which plants the residents of other Tartu districts already gather and would like to gather in the future. From the standpoint of well-being and life satisfaction, it would be worth studying what people seek from the urban nature from the perceptual level. A research about people's knowledge of plant species and their potential contamination would also be beneficial to map gaps in nature education regarding foraging and to ensure that urban foraging can become a valued and safe activity in the future.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Hanna-Annika Kuulmets ,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Linnakorilus inimese ja keskkonna vahelise suhte kujundajana: Tartu Ülejõe, ,
Raadi-Kruusamäe ja Kvissentali elanike näitel

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja(d) on Riin Magnus ja Lona Päll ,
(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Hanna-Annika Kuulmets

13.01.2026